

بنام خداوند بخشنده و مهربان

درآمدی بر شهرشناسی

نخستین منبع درس:

کتاب: تاریخ شکل شهر

نوشته: جیمز موریس ترجمه: راضیه رضا زاده

انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران

مدرس: وحید زمانی

فهرست

- ۱- شهرهای نخستین
- ۲- دولت شهرهای یونانی
- ۳- روم و امپراتوری
- ۴- شهرهای قرون وسطی
- ۵- رنسانس

فصل چهارم

شهرهای قرون وسطی

شهرهای قرون وسطی

- قرون وسطای اروپا: قرن ۱۱ تا ۱۵ میلادی

- دسته بندی شهرهای قرون وسطی بر اساس منشأ پیدایش:

۱- شهرهای رومی مبدأ

۲- باروها (برگ ها) (Borough, Burk, Bourg, Burgo): که نخست به عنوان پایگاه های نظامی بنا

شده و سپس عملکردی تجاری یافتند.

۳- شهرهایی که بر اساس رشد طبیعی روستاها به وجود آمدند.

۴- باسایدها، در فرانسه، انگلیس و ولز

۵- شهرهای امداتی (Planted Towns) به طور پراکنده در سرتاسر اروپا

شکل ۱-۴. نقشه اروپای غربی که حدود جغرافیائی شش گروه نوشتنهای طراحی شده را نشان می دهد که در این بخش پیرامون آنها به تفصیل سخن گفته شده است :

۱- باسیدهای فرانسه (نقشه تفصیلی در شکل ۳۷-۴)
 ۲- باسیدهای ولز (نقشه تفصیلی در شکل ۵۱-۴)
 ۳- شهرهای زاهرینگر (نقشه تفصیلی در شکل ۶۴-۴)
 ۴- شهرهای آلمان شرقی
 ۵- شهرهای جمهوری فلورانس در هلند در شرق رود خانه الب
 ۶- شهر بوهم جنوبی در رود آرنو (نقشه تفصیلی در شکل ۷۰-۴)
 (چکسلواکی).

دو باسید انگلیسی، وینچلسی و کینگستون - اپون - هول نیز هر یک به تنهایی نشان داده شده اند. محل لندندری که یک شهر نویسیاد انگلیسی در منطقه آکستر است نیز در نقشه مشخص شده است.

شهرهای قرون وسطی

- کاهش رونق شهرنشینی در اروپا پس از **سقوط امپراطوری روم** در قرن **پنجم** میلادی (در انگلیس: تقریباً از بین رفتن کامل شهرنشینی)
- در قرن **دهم و یازدهم** میلادی: ثبات سیاسی و **امیای روابط تجاری** << میات مجدد بسیاری از شهرهای رومی – تبدیل پادگان های نظامی به شهرهای تجاری – سیر تدریجی تحول روستا به شهر
- قرن **سیزده**: شدت **ایجاد نو شهرها** در اروپا
- قرون وسطی: آغاز عصر توسعه شهری در اروپا
- **عناصر کلیدی مشابه** در زمینه توسعه شهری در کشورهای اروپایی:
- **فئودالیت، امیای تجارت و نقش کلیسا** در آن، وضعیت **صنایع** قرون وسطی، ویژگی های همگون **فره شهری**

شهرهای قرون وسطی

□ مذهب و امیای تجارت

- سال ۳۹۵ میلادی: تقسیم امپراتوری روم به دو بخش شرقی و غربی:
- ترقی امپراتوری روم شرقی با مرکزیت شهر قسطنطنیه
- سقوط امپراتوری روم غربی به پایتختی رم در آغاز قرن ۵ ه.:: تبدیل ایالت های رومی به پادشاهی های آلمانی
- عدم نابودی کامل سیستم اقتصادی روم پس از سقوط امپراتوری غربی به خصوص در سرزمین گل
- نظم اقتصادی سرزمین گل از قرن پنجم تا هشتم: مانند گذشته بر پایه کشاورزی
- نقش به سزای کلیسا در تداوم زندگی شهری در اروپای غربی (استثنا: بریتانیا)
- تعیین تقسیمات سیاسی بر اساس نظام کلیسایی توسط کلیسا:
- سیویتاتس به معنای خاص شهر اسقفی - شهر اسقفی به عنوان مرکز یک قلمروی اسقفی
- شهر اسقفی دارای عملکردی تجاری

شهرهای قرون وسطی

❑ مذهب و امیای تجارت

- گسترش اسلام در قرن هفتم میلادی (پیشروی مسلمانان تا اسپانیا در سال ۷۱۱ میلادی)
- (کود تجارت تا قرن دهم میلادی)
- نقش کلیسا در این دوران: حفظ میات شبه شهری – استفاده از قدرت برای فرو نشانیدن اغتشاشات
- کلیسا هسته بسیاری از شهرهای نخستین قرون وسطی
- امنیت ناشی از شهرهای محصور اسقفی – استحكامات صومعه ها – پادگان های متعدد در سرتاسر اروپا عنوان مراکز اداری و نظامی <<<< امیای تجارت در قرن دهم
- توسعه اقتصادی و تخییر و تحول اروپای غربی در قرن دوازدهم
- سرعت شهرنشینی در قرن ۱۲ و ۱۳ میلادی در سرتاسر اروپا << مهاجرت از روستا به شهر به دلیل مزایای تجاری <<< فالی شدن روستاها از سکنه

شهرهای قرون وسطی

□ فئودالیسم

- قرن ۱۲ و ۱۳: **فئودالیسم**، پایه و اساس حکومت محلی و قوای قضائیه، مقننه، مجریه و نظامی
- تصرف تمامی اراضی چه مستقیم و چه غیر مستقیم
- **پادشاه به عنوان مالکی بزرگ**
- **مباشترین ارشد پادشاه: اسقف ها و راهبان اعظم و سایر مقامات کلیسایی (رومانیون)**
- **دوک ها و کنت ها و باریون ها و شوالیه ها**
- **سلسله مراتب سیستم فئودالی: همه افراد تحت ماکمیت افراد بالاتر به دو صورت:**
 - ۱- **جوامع روستایی** برده وار << **زراعت** در املاک مالک
 - ۲- **زمینداران مستقل کوچک** << پرداخت **اجاره زمین** به صورت پول یا خدمات دیگر به مالک

شهرهای قرون وسطی

□ فئودالیسم

- سیستم فئودالی سبب پیشرفت های **اندک** اما **مهم** در زمینه **تکنیک های کشاورزی**
- فئودالیسم سبب **افزایش مازاد تولید روستایی** << رشد مداوم مرفه های تخصصی **غیر کشاورزی**
- شهروندان تحت **حاکمیت لرد یا پادشاه**
- آزادی مذاکره شهروندان با **پادشاه** <<<< باعث شکوفایی جوامع شهری اروپایی و افول متقابل

فئودالیسم قرون وسطی

شهرهای قرون وسطی

□ صنعت قرون وسطی در انگلیس

- دو صنعت اصلی انگلیس قرون وسطی: صنایع وابسته به تولید **پارچه پشمی** و ذوب و تولید آهن
- **چوب** به عنوان یکی از مهمترین مواد خام هم در **امور ساختمانی** و هم به عنوان **منبع اصلی سوخت** ذغال مورد نیاز **صنعت آهن**
- **ذغال سنگ** تنها برای **مصارف خانگی**
- **عدم تأثیر چندان صنایع** در محل استقرار و فرم شهرهای قرون وسطی
- **حمل و نقل** توده مواد تنها از طریق **راه های آبی**
- صنایع سنگین در مناطق روستایی و مناطقی که مواد خام مثل سنگ آهن و چوب فراوان بودند.
- **رشد تقاضا** >> رشد چند شهر کوچک مانند **بیرمنگام** به صورت مراکز شهری صنعتی
- **عدم وجود ساختمان بزرگ و مستقل صنعتی** در شهرها و دهکده های تولیدی >> ساختمان به عنوان کارگاه و مغازه و نیز خانه صامب آن

شهرهای قرون وسطی

❑ فرم شهرهای قرون وسطی

- عناصر و اجزای اصلی تشکیل دهنده شهر قرون وسطایی:

۱- **مصار با برج ها** و دروازه های مربوط به آن

۲- **خیابان ها** و سایر فضاهای تردد

۳- **فضای بازار** (بازار و سایر ساختمان های تجاری)

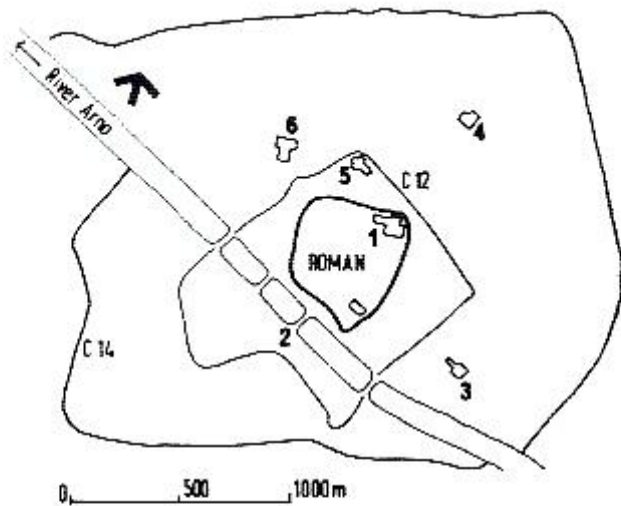
۴- **کلیسا**

۵- **ساختمان ها و باغ های خصوصی**

شهرهای قرون وسطی

مصار □

- مصار شهر به عنوان **سیستم کامل دفاعی** در اکثر شهرهای انگلیس
- قرن ۱۴ میلادی: کاهش اهمیت مصار دفاعی **شهرهای انگلیس** به دلیل صلح و آرامش حاکم بر جزیره <<< مصار تنها به عنوان مانعی برای اخذ **گمرک ها**

شکل ۳-۴. فلورانس، دو حلقه حصارهای دفاعی قرون وسطی
پیرامون هسته رومی شهر در نقشه نشان داده شده.

۱- کاتدرال. ۲- پونته و چپو. ۳- سانتا کروچه. ۴- سن مارکو. ۵- سن لورنز. ۶- سن ماریانوولا. C 12 حصار دفاعی قرن دوازدهم، C 4 و حصار دفاعی قرن چهاردهم.

- اما نقش مصار در **قاره اروپا**: علاوه بر امور گمرکی، همچنان دارای **عملکرد اصلی نظامی**
- رشد افقی شهر مستلزم ایجاد مصاری جدید
- **فلورانس**: نمونه ای از **رشد مداری**

شهرهای قرون وسطی

❑ خیابان ها

- خیابان های اصلی شهر از دروازه ها تا مرکز شهر
- خیابان های اصلی هم **تداوم فضای بازار** و خطوط اصلی ارتباطی
- **زمین های ماشیه خیابان** به خصوص در نزدیکی دروازه ها و بازار شهر: به عنوان **سرمایه ای تجاری**
- آمد و شد در شهرهای قرون وسطی: **اساساً پیاده** (تردد وسایل نقلیه در اواخر این دوره- حمل کالا توسط میوانات باربر)
- آغاز **مفروش کردن خیابان ها** در اوایل دوره
- تمایل ساختمان ها برای **تجاوز به مریم خیابان ها و پل ها و فضاهای باز عمومی** (دست دادن از پنجره دو خانه (روبروی هم) << **منظر سنتی** خیابان های شهر قرون وسطی (حالت خودمانی، خیال پردازانه و شگفتی های بصری فراوان) << بر اساس (شدی کاملاً اتفاقی
- مامفورد: شهر نمونه قرون وسطی، **شبيه تر به دهکده و یا شهری کوچک** تا به مراکز تجاری شلوغ
- شهر قرون وسطی دارای **سیستم دفع فاضلاب ابتدایی**

شهرهای قرون وسطی

□ فضای بازار

- امکان **تجارت**: علت وجودی اصلی شهرهای قرون وسطی
- انواع فضای تجاری هم در شهرهای طراحی شده و هم در شهرهای با رشد طبیعی:
 - ۱- **فضای باز مختص بازار** << معمولاً در مرکز شهر یا در نزدیکی آن
 - ۲- منطقه تجاری در **قسمت عریض تر خیابان اصلی** شهر
 - ۳- **گسترش افقی** خیابان اصلی
 - ۴- **میدانی** در کنار **دروازه شهر**
- در شهرهای از پیش طراحی شده با **سافت شطرنجی منظم**: میدان بازار، **فضایی خالی در یک بلوک** شبکه شطرنجی که از چهار سو توسط خیابان هایی احاطه شده (استثناء: باسئیدهای ولز: فضای بازار در مقابل ارگ)
- **در قاره اروپا**: ساختمان های پیرامون فضای بازار تقریباً **هم ارتفاع** و دارای **راهرو مسقف** یکنواخت و هم شکل در طبقه همکف بر روی خیابان (در شهرهای بریتانیایی ظاهراً به کار نرفته بوده)

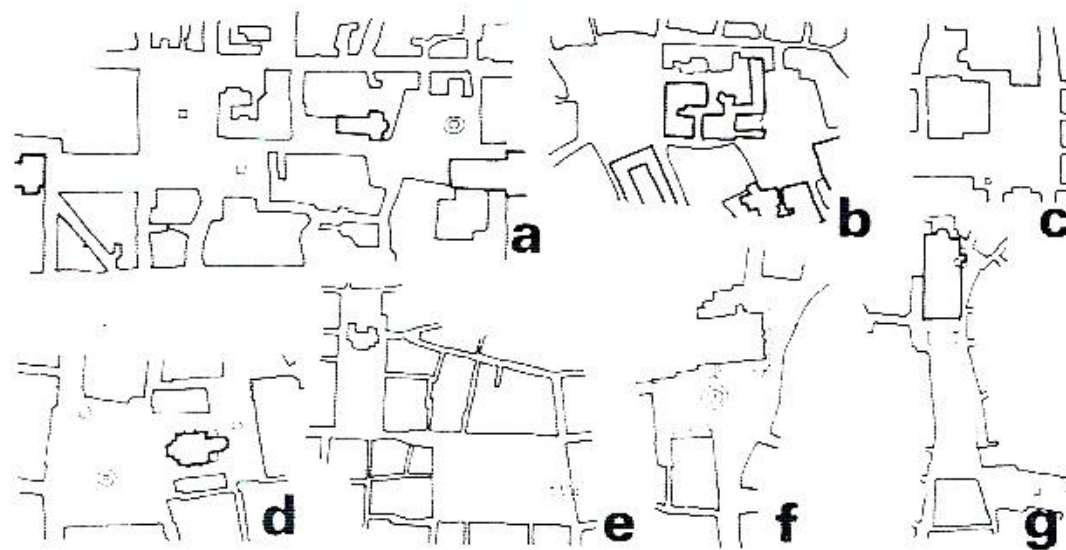
شهرهای قرون وسطی

□ فضای بازار

- خیابان تجاری در شهرهای از پیش طراحی شده کمتر دیده شده و در **باستیدها** اصلاً وجود نداشته
- مهم ترین نمونه استفاده آگاهانه از خیابان تجاری: احتمالاً در **نوشهرهای زاهرینگر** در سوئیس و جنوب آلمان: **خیابان تجاری در تمامی طول شهر از یک دروازه تا دروازه دیگر**
- **در شهرهای طراحی نشده:** نه فضای تجاری و نه خیابان های تجاری در شهرها مشابه نبودند <<< هر یک دارای خصوصیات فضایی خاص خود
- در چند نمونه از شهرهای رومی مبدأ: **فضای بازار در محل فروم قدیم**
- علت معمول موقعیت فضای تجاری: مرکزیت آن در روستا تبدیل به شهر شده
- شکل فضای تجاری: **نامنظم <<< گاه مثلثی، گاه چند ضلعی یا بیضی، گاه دندان اره ای و گاه انمنا دار**
- علت شکل نامنظم فضای بازار: **امداث ساختمانهای پیرامون فضا** بر اساس نیازهای خاص خود در ابتدا
- فضای بازار میدانی برای **گرد هم آیی های عمومی** علاوه بر عملکرد تجاری

شکل ۴۸. چند نمونه فضاهای شهری قرون وسطی در هفت شهر. در مواردی دویا چند میدان فضاهای پیوسته ای را بوجود می آورند. (علاوه براین تعدادی از این فضاها در طول دوره رنسانس تغییر فرم دادند.) راهنما:

See Paul Zucker, *Town and Squares* and Camillo Sitte, *City Planning According to Artistic Principles* (translated by George R. Collins and Christiane C. Collins) for detailed Consideration of mediaeval civic Space.

شهرهای قرون وسطی

□ ضمن کلیسا

- فضای باز مقابل کلیسا در قرون وسطی: **پارویس (Parvis)**
- پارویس متفاوت از **قبرستان** چسبیده به کلیسا در انگلیس
- **عملکرد پارویس**: مکان اجتماع قبل و بعد از مراسم، محل برگزاری مراسم عشاء ربانی (از قرن ۱۲ به بعد)، مکان بساط کردن روستاییان
- در بسیاری موارد: **پارویس** در کنار و چسبیده به **فضای بازار** <<< هسته ای دو بخشی
- ❖ اکثر جنبه های **زیبایی شناسی** شهرهای قرون وسطی در رابطه با شهرهای ایتالیاست همچون شهرهای **بلون (Bologne)** و **سینا (Siena)**.

شهرهای قرون وسطی

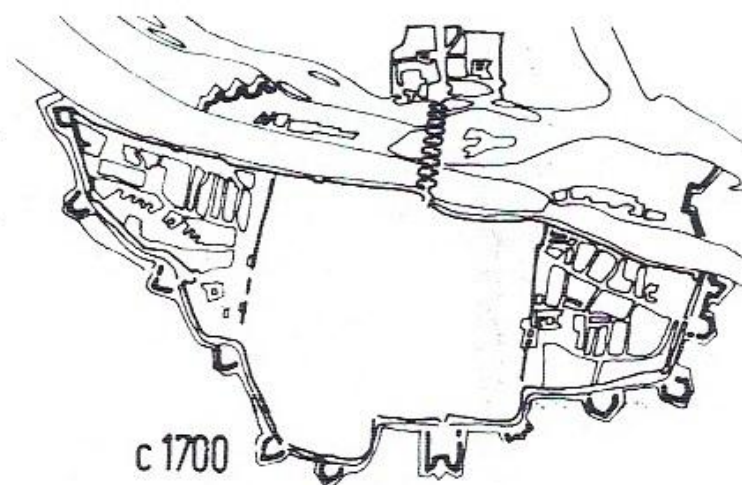
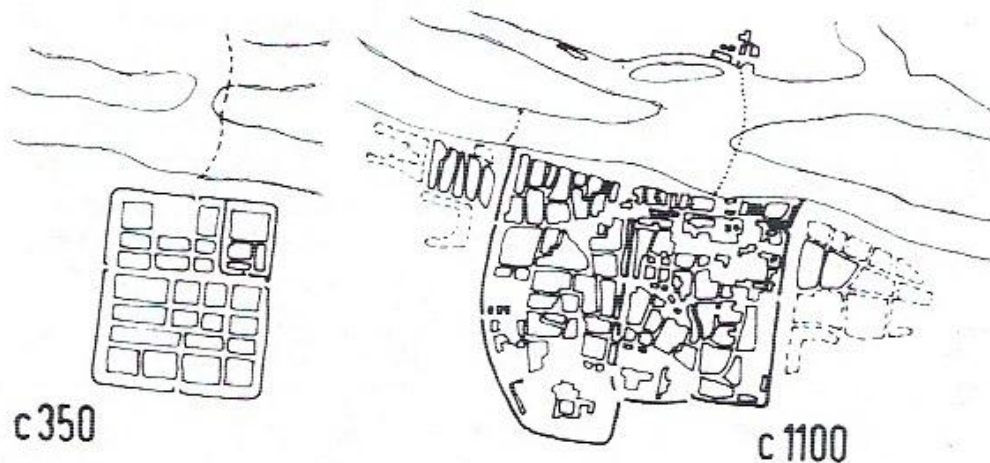
□ شهرهای با رشد طبیعی

- سازندگان شهرهای قرون وسطی فاقد پیش فرض فاص در مورد فرم و کلیت شهر
- سده های ۱۱ و ۱۲ میلادی: شکل گیری تمامی اسکان هایی که بعدها به شهر تبدیل شدند:
 - یا آثار باقیمانده از شهرهای رومی
 - یا قلعه هایی که در قرن نهم به صورت پایگاه های محصولی ساخته شده و بعدها عملکرد تجاری نیز یافتند.
 - یا اسکان های روستایی بر اساس اقتصاد کشاورزی که تبدیل به شهر شدند.
- شهرهای با رشد ارگانیکی: اکثریت قریب به اتفاق شهرهای قرون وسطای اروپا به خصوص در اروپای مرکزی و در شرق الب

شهرهای قرون وسطی

□ شهرهای رومی مبدأ

- تبدیل شهرهای رومی مبدأ به شهرهای با **رشد ارگانیک قرون وسطی**
- بافت **شطرنجی** رومی <<< بازسازی <<< بافت **ارگانیک** قرون وسطایی
- سرنوشت بدتر شهرهای رومی - بریتانیایی نسبت به شهرهای رومی قاره اروپا <<< دلیل ها:
- کمتر رومی شدن بریتانیا نسبت به سایر ایالت های روم
- بریتانیا به عنوان آخرین سرزمین فتح شده و دارای بیشترین فاصله با فرهنگ تممیلی مدیترانه

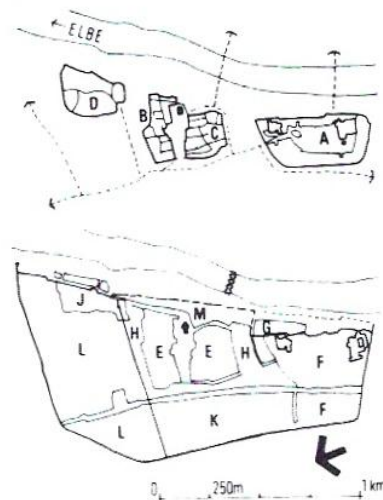

شکل ۱۱-۴. رجنزبرگ، سه مرحله توسعه شهر از زمان رومیها که شهر به عنوان یک کسترا در ساحل جنوبی رود خانه دانوب بنا شد. هر چند این شهر پس از آنکه رومیان این سرزمین را ترک گفتند کاملاً از بین نرفت. لیکن در سال ۱۱۰۰ در محدوده حصار قدیم اثری از شبکه شطرنجی اولیه آن به چشم نمی خورد. این مراحل رشد شهری که در یک چنین مکان استراتژیک مهمی قرار دارد، تأثیر حصارها را به عنوان یک عامل تعیین کننده فرم شهری نشان می دهد.

شهرهای قرون وسطی

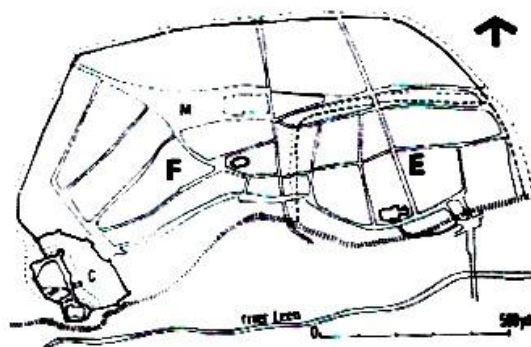
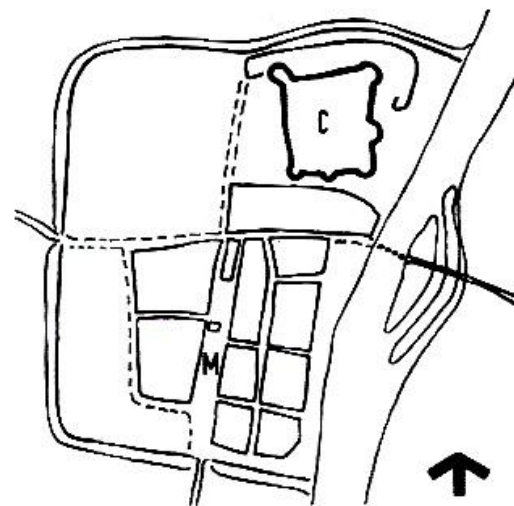
□ برگ ها

- اغتشاشات قرن نهم <<< بنای مجدد مصارهای سیویتاس رومی و انتقال صومعه ها به درون قلاع مذهبی توسط **اسقف ها**
- ایجاد استحکامات دفاعی در برابر **پرنس های رقیب** و **نیروهای متجاوز**
- حمله **وایکینگ ها** به انگلیس
- شکست دانمارکی ها در جنگ **ادینتون (Edington)** توسط **پادشاه آلفرد** در سال ۸۷۸ میلادی
- **استراتژی دفاعی** آلفرد با سیستم قلعه های نظامی محصور (هر یک قادر به دفاع از بخشی از سرزمین)
- انواع دژهای آلفرد: برخی با ایجاد **مصاری جدید** پیرامون شهرهای قدیمی، برخی با **مستحکم کردن** مصار قدیمی، برخی دارای **بنیادی جدید** (همچون آکسفورد و والینگفورد)
- اکثر دژهای اروپا: **مراکز نظامی و اداری** << ایجاد فعالیت های **خدماتی** برای سرویس دهی به نظامیان و کارگران << شکل گیری مناطق تجاری در خارج از مصار دژها (**ورا قلعه** یا **مومه**) << ضرورت ایجاد مصاری مستقل و جدید برای مناطق خارج از قلعه << قلعه های چند هسته ای مانند مگدبرگ (Magdeburge)

شکل ۱۳-۴. مگدبرگ، دو مرحله از توسعه این اسکان چند هسته‌ای پیچیده‌ای که در زمینهای مرتفع ساحل غربی رود خانه الب قرار دارد.

نقشه بالا (سال ۱۲۰۰ میلادی) راهنما: A، قلعه دوره کارولینیان که در سال ۸۰۵ بنا شده (و احتمالاً در محل خانه مسکونی یک لرد ساکسونی قرار گرفته است) و صومعه سنت موریتز. B، کاتدرال که در سال ۹۶۸ بنا شده و همچنین شهر اولیه و طراحی نشده اتونیان. C، شهر طراحی شده اتونیان و بازار مربوطه که در قرن دوازدهم بنا شده است. F، قلعه کنت. نقشه پایین (سال ۱۲۵۰ میلادی) راهنما: E، شهر اتونیان. F، منطقه آزاد کاتدرال. G، زمینهای صومعه. H، توسعه قرنهای یازده و دوازده. J، قسمتی از قلعه کنت که از قرن سیزدهم به بعد برای ساختمانهای کلیسا مورد استفاده بوده است. K، رشد و توسعه ارگانیک مربوط به سالهای ۱۱۵۲-۱۱۹۲. L، منطقه جدید و طراحی شده در سالهای ۱۲۳۶-۱۲۱۳. M، توسعه حاشیه رودخانه در قرنهای دوازده و سیزده میلادی.

شکل ۱۲-۴. از بالا به پائین والینگ فورد و ناتینگهام دو نمونه از قلعه‌های انگلیسی. راهنما: C، قلعه. M، بازار در ناتینگهام پس از غلبه بر نورمن‌ها، یک قلعه جدید فرانسوی (F) در کنار منطقه قلعه اولیه انگلیسی (E) بنا شد.

شهرهای قرون وسطی

□ اسکان های روستایی

- شهرهای **ارگانیک** رشد یافته سده های میانه **منشائی روستایی** داشته اند.
- **انگلیس** نمونه ای آموزنده (دارای مدود سیزده هزار روستا)
- چهار مرحله تحول مداوم منظر انگلیس:

۱- منظر تقریباً **ومشی و طبیعی**

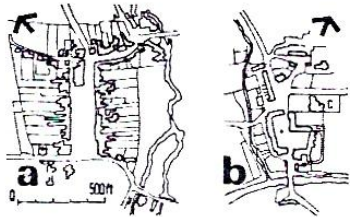
۲- **اسکان روستایی** <<< برداشته شدن تا مدود زیاد جنگل هل برای انجام کشاورزی در مزارع باز

۳- **تقسیم مزارع بزرگ به مزارع کوچک** **ممصور** با پرچین در درون مصارهای قرن های شانزدهم تا هیجدهم

۴- پروسه مداوم سال های اخیر: **تبدیل مزارع کوچک به بزرگ** و ریشه کن شدن پرچین ها برای فراهم شدن امکان مکانیزه شدن

شهرهای قرون وسطی

اسکان های روستایی

شکل ۱۶-۴. دو روستای بسته که فضای مرکزی آن به صورتی غیر متداول مانند فضاهای شهری مفروش است. a، روستای وایکهام در منطقه همپشایر و در فاصله میان ساوت همپتون و پورتزماوت و b، روستای بلاتچارد در نورثامبرلند.

• فاصله تقریباً یکنواخت و همگون روستاها در هر منطقه انگلیس

• تعیین فرم شهرهای با منشأ روستایی توسط سافت اصلی راه ها و محدود اراضی

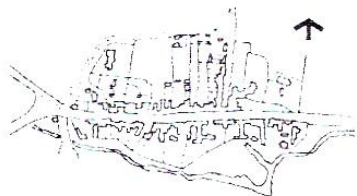
• دسته بندی طرح روستاهای انگلیس:

۱- روستاهای بسته (متمرکز یا میدانی)

۲- روستاهای قطبی (خیابانی یا هاشیه جاده)

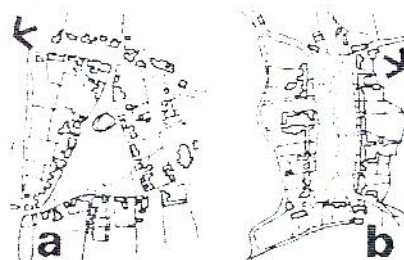
۳- روستاهای پراکنده و نامنسجم

< نوع ۳ مورد قبول همه صاحب نظران نمی باشد.

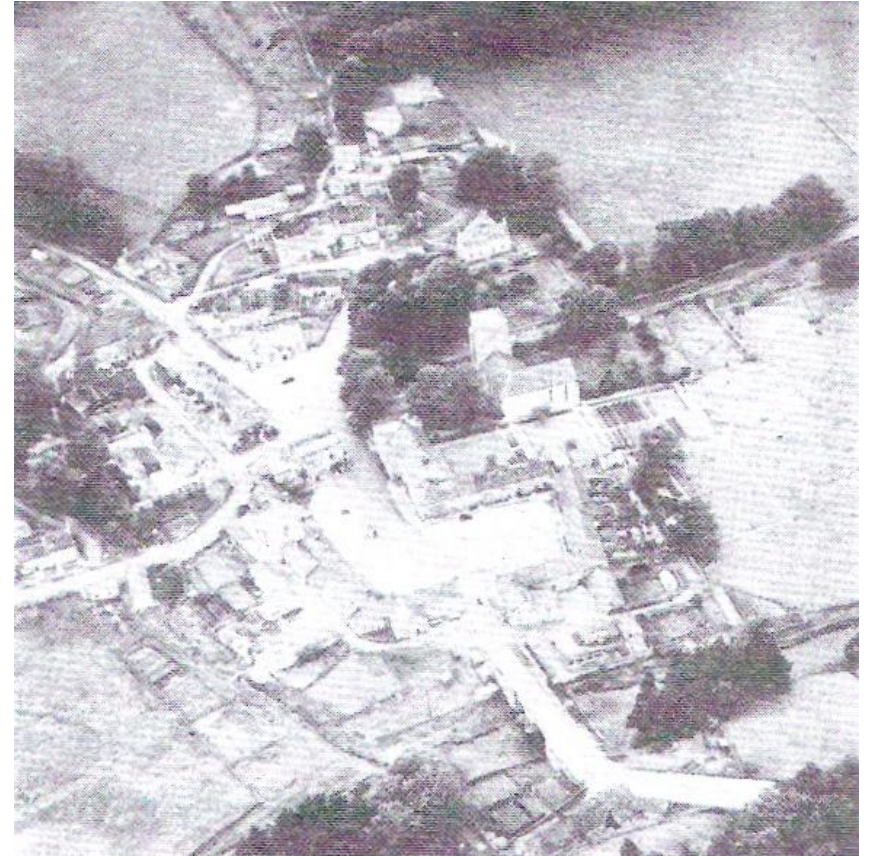
شکل ۱۷-۴. روستای وایکبم در یوکنینگهام شایر که نمونه ای بارز از یک روستای خطی است.

یک ویژگی عمده هر دو نوع روستا، وجود باغچه های طویل در پشت خانه ها است که غالباً به صورت ملکی کوچک و پیوسته به واحد مسکونی در آمده و در موارد بسیاری از پشت به وسیله کوچه ای مخصوص به این باغات دسترسی وجود داشته است. معمولاً در مراحل اولیه گسترش یک روستا، وضع کوچه های پشت به پشت بهبود یافته و به عنوان خیابان دسترسی به واحدهای جدید مسکونی عمل می نمودند. در شهرهای کوچک تجاری هنوز بسیاری از باغات پشت کلبه های اولیه برای توسعه بعدی حفظ شده اند. اما در شهرهایی که رشد و شکوفایی تداوم یافته، با آغاز انقلاب صنعتی این فضاهای باز ساخته شدند.

شکل ۱۵-۴. دو روستای بسته با فضای سبز مرکزی معمول. روستای a روستای ریتل در منطقه اسکس که در منتهی الیه شرقی فضای سبز مثلثی وسط آن یک آبگیر وجود دارد و b روستای میلبرن در منطقه وست مورلند.

شهرهای قرون وسطی

❑ منشأ شکل گیری شهرها

- سوال ۱: چه هنگام در قرون وسطی (روستایی **موقعیتی شهری** می یافته؟

- سوال ۲: چرا تنها **روستاهایی خاص** به شهر بدل شده اند؟

- جواب سوال ۱: روستا دارای عملکرد ثانوی **مرکز تجاری محلی و صنعت تخصصی کوچک** << تبدیل به شهر

- مرفه های تخصصی **غیر کشاورزی**

- تنها وسعت یا جمعیت ملاک ارزیابی موقعیت شهری نیست.

- **پروفسور هوفر**: شهر قرون وسطی نتیجه ارتباط میان **۶ جنبه** می باشد:

- ۱- **سافت اقتصادی** (صنایع دستی، تجارت)

- ۲- **سافت اجتماعی** (صنعتگران، بازرگانان، رومانیون، اشراف)

- ۳- **سافت کالبدی** (طرح شهر، سافتمان های عمومی، مصارها)

- ۴- **موقعیت قانونی** (قانون اساسی، دستگاه های حقوقی، محلات)

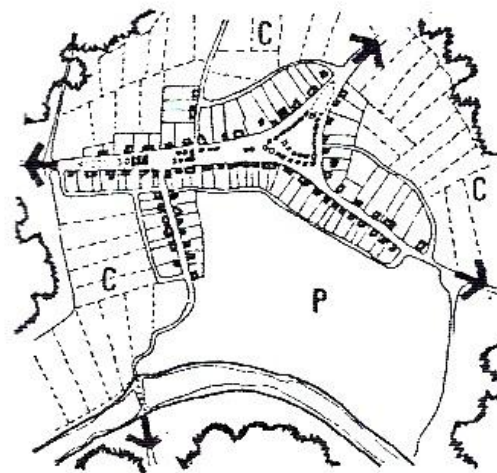
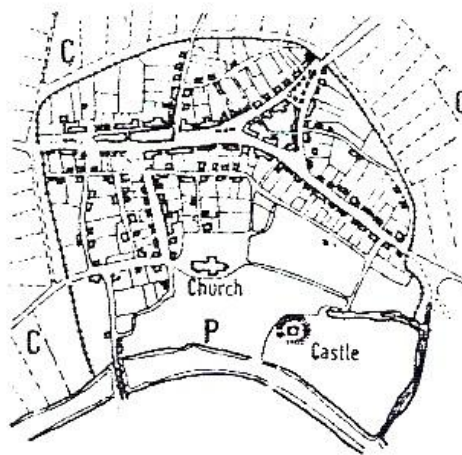
- ۵- **موقعیت جغرافیایی** (اراضی، آبراه ها، پل، ایستگاه ها، محل های بارگیری)

- ۶- **میات سیاسی**

شهرهای قرون وسطی

□ منشأ شکل گیری شهرها

- وجود فعالیت های **تجاری** و زمینه **اقتصادی مناسب** << **شکل گیری شهر**
- اعطای **مکم مدنیت** به شهر <<< **مق تشکیل بازار** هفتگی (به همراه یکی دو بازار مکاره سالانه)
- جواب سوال ۲ (پیکونگی تبدیل یک روستا به مرکز تجاری):
 - **قرارگیری در مسیر عبور و مرور و جاذبیت ممل های طبیعی توقف**
 - **افزودن عملکرد تجاری به نقش اداری**
 - **شهرهای تجاری** انگلیس در **فاصله کم** با یکدیگر: ارتباط **پیااده** بین شهر تجاری << فاصله مناسب: ۷ تا ۱۰ مایل << حداقل ۶/۶۶ مایل فاصله بین دو بازار

شکل ۴-۲۱. دو مرحله تحول یک روستا به شهری تجاری.
 پائین، سال ۹۰۰ میلادی. بالا، سال ۱۱۰۰ میلادی. راهنما:
 C، مزارع اشتراکی. P، مرتع

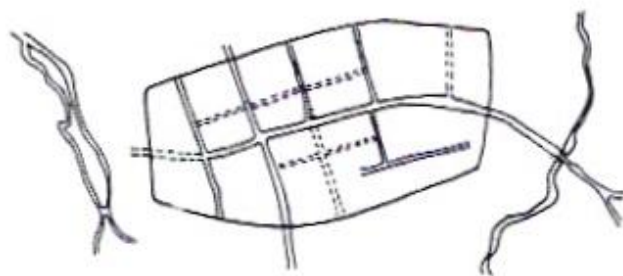
شهرهای قرون وسطی

□ آکسفورد و کمبریج

- نمونه های تاریخی فرم شهری

❖ شهر اکسفورد:

- نخستین بار شهری بنام **اکسن فورد (Oxen Ford)** بر فراز رودخانه تایمز در هینکزی (Hinksey)
- موقعیت **استراتژیک** و **محمور** بودن آن در میان **خندق های طبیعی** << بخشی از سیستم **دژ-شهرهای انگلیسی** در برابر **حمله های مجدد دانمارکی ها**
- **بازسازی** شهر بر اساس **طرح شطرنجی** خیابان ها در عهد **شاه ادوارد**
- سال **۱۰۰۹**: سقوط در برابر حملات دانمارکی ها و سوزانده شدن << بازسازی تدریجی تا سال ۱۰۸۶
- سال **۱۱۲۲**: اجازه برپایی یک بازار مکاره سالیانه به مدت ۶ روز توسط هنری اول
- سال **۱۱۶۱**: اعطای **مکم مدنیت** توسط **هنری دوم**
- شکوفایی تجاری زودگذر - رشد **دانشگاه آکسفورد**

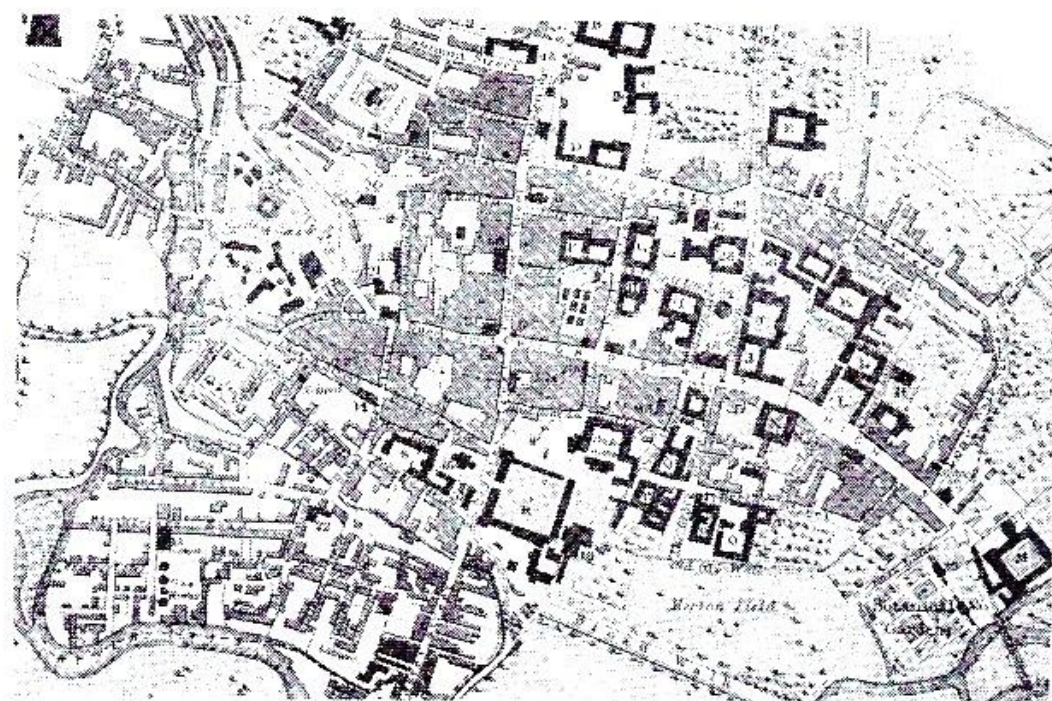

شکل ۴-۲۲. آکسفورد. وسعت و بافت احتمالی خیابانهای قلعه
آکسفورد براساس بافت امروزی آن.

شکل ۴-۲۳. شهر آکسفورد در سال ۱۲۵۰ میلادی با قلعه و
حصارهای بازسازی شده آن.

شکل ۴-۲۴. دانشگاه آکسفورد براساس نقشه چاپ شده در
ویکلی دیسپچ در اواسط دهه ۱۸۵۰. نخستین دانشجویان در قرن
دوازدهم در منازل مربیان و استادان تعلیم دیده و خود ترتیب محل
سکونت خود را می دادند. هیچ دانشکده مجزایی وجود نداشته و
همه دانشجویان عضو دانشگاه محسوب می شدند. قدیمیترین این
دانشکده ها که عبارتند بودند از: O، مرتون. D، بالیول.
N، یونیورسیتی کالج که در فاصله میان سالهای ۱۲۴۹ الی
۱۲۶۳ پایه گذاری شده اند. دانشکده های G، اگستر. Q،
اریل و I، کوئین در قرن چهاردهم تأسیس شده اند.

شهرهای قرون وسطی

❖ شهر کمبریج:

- تشخیص موقعیت بالقوه تجاری این محل برای نخستین بار توسط قبایل بومی بلژیکی
- محلی که از جاده ارتباطی شرقی-غربی از روی رودخانه کم در پایین ترین محل قابل تردد آن عبور کرده.
- سکونت این گروه در اطراف محل کنونی تپه کستل (Castle Hill) << برای کنترل گذار نزدیک پل ماگدالن
- سال ۷۰ میلادی: امداد شهر نظامی محصور به جای روستای بومی توسط رومیان (دوام تا قرن ۵ ه.م.)
- بازسازی شهر توسط دانمارکی ها در سال ۸۷۵ ه.م. با نام گرانتا بریج (Granta Bridge)
- رشد تجارت در قرن دهم میلادی << ایجاد بندری در ساحل راست رودخانه
- سال ۱۰۶۸ میلادی: ساخت ارگی با برج و بارو در شهر قدیم و در ساحل چپ رودخانه توسط ویلیام فاتح
- در حدود سال ۱۲۷۹ میلادی: کمبریج شهر ولایتی با جمعیتی بیش از ۲۵۰۰ نفر، یکی از مهم ترین مراکز شهری انگلیس
- نقصان تدریجی تجارت (احتمالاً به دلیل مسدود شدن راه اوسه به دریا به دلیل ته نشین شدن رسوبات آبرفتی) - ترقی دانشگاه در قرن چهاردهم
- رشد دانشگاه به دو دلیل: ۱- وجود مدارس دینی ۲- وجود سافتمان های خالی در منطقه بندر قدیم شهر

شکل ۲۸-۴. کمبریج. نقشه از ضمیمه وسط ویکی دیسچ. دانشگاه‌های مختلف زمینهای حد فاصل خیابان ترامپینگتون و رودخانه کم را اشغال نموده و اکنون یک سری باغات بسیار زیبایی معروف به بکز (ویا بک گرینز) در کناره رودخانه و در فاصله میان دانشگاه سن جان (B) در شمال و دانشگاه کوئین (K) در جنوب و بلافاصله در بیرون شهر قرون وسطائی بوجود آمده است. نخستین این دانشگاه‌ها پترهاوس (P) بود که در سال ۱۲۸۴ در جنوب شهر بنا شد و سپس میشل هاوس در سال ۱۳۲۴ با یک اسکله بنا گردید و در سال ۱۵۴۶ به همراه کینگز هال به عنوان بخشی از دانشگاه نوبنیاد (E) ترینیتی درآمد. سایر دانشگاه‌ها عبارتند از. (H) کلاره، کینگز هال (C) پمبروک، گانویل و (G) کانیوس و (M) کورپوس کریستی.

شهرهای قرون وسطی

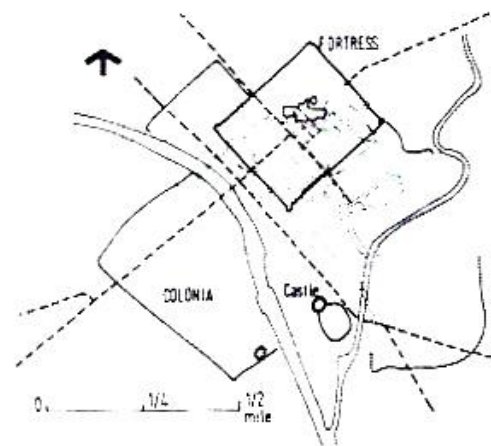
یورک □

- پیدایش در دوره روم
- دومین پایتخت شمالی انگلیس
- عدم بهره گیری از رشد و شکوفایی تجاری و صنعتی قرون نوزدهم و نقصان جمعیت و وسعت شهر و شکوه ظاهری دوره ویکتوریای آن
- تنها شهر قرون وسطایی که هم ممدوده مصر قرون وسطایی و هم بافت متراکم و پیچیدگی خاص فرم شهر قرون وسطی در مقیاس کوچک را حفظ کرده.
- امدات شهر در سال ۷۱ میلادی توسط رومیان به عنوان پایگاه قلعه ای-نظامی و استراتژیک
- شهر بر ساحل رودخانه اوسه
- کنترل کسترا بر جاده اصلی شمالی-جنوبی و نیز راه های ارتباطی رودخانه اوسه و انشعابات آن به درون خشکی

شهرهای قرون وسطی

یورک

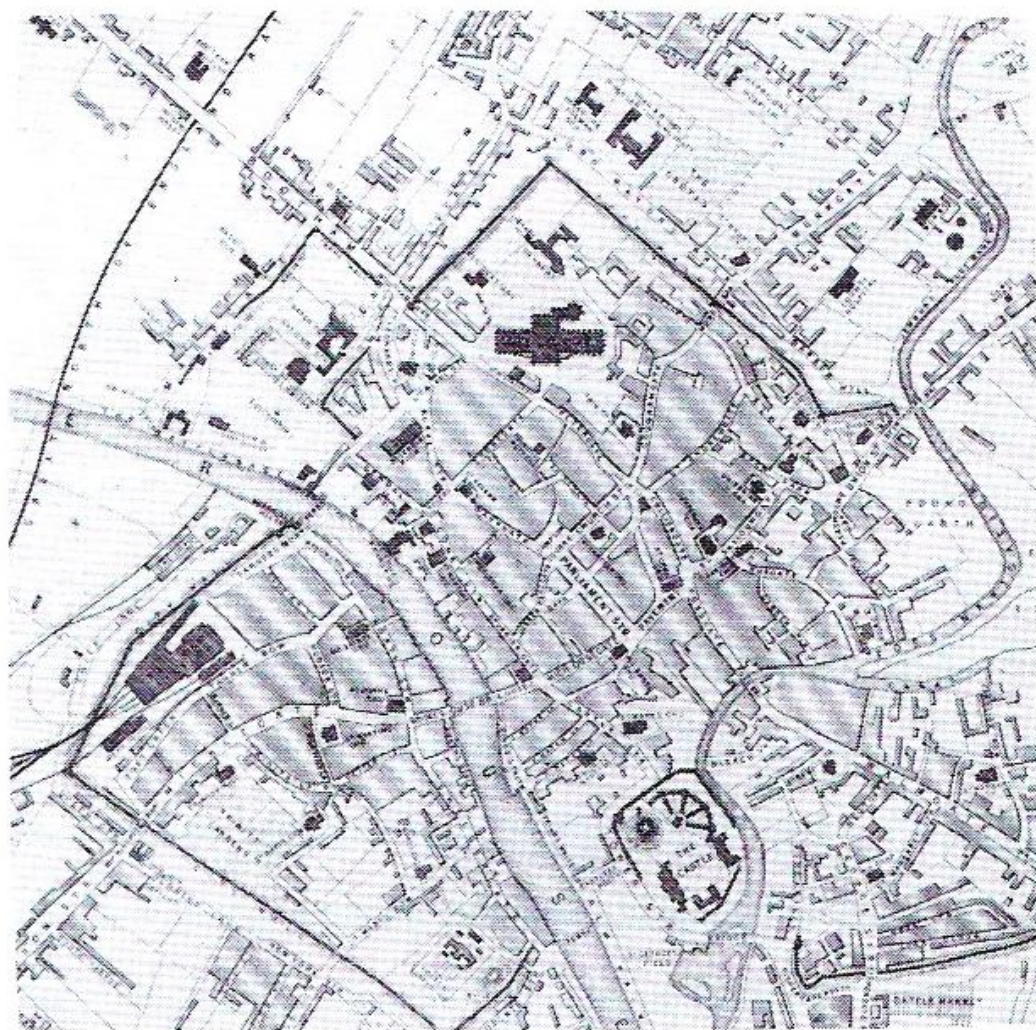
- **متروک شدن** شهر پس از ترک شهر توسط رومیان
- تصرف شهر توسط **آنگلز** در حدود سال ۵۶۰ < بازسازی شهر با **رشد خاص ارگانیک** به جای **شبکه شطرنجی**
- ساخت **نخستین کلیسا** در سال ۶۲۷ میلادی در محل معروف **مینستر**
- نام شهر در آن زمان: **یوفورویک** (Eoforwic)
- سال ۸۷۶ میلادی: اشغال توسط **دانمارکی ها** < تغییر نام شهر به **یورویک** (Jorwik)
- **رشد و شکوفایی** شهر تا سال ۹۲۶ میلادی < شهر به دست **شاه آتلستان** (Athelstan) افتاد.
- انتخاب یورک به عنوان **پایتخت شمالی** توسط **نورمن ها** < ساخت برج و بارو و بازسازی حصار سنگی
- در سال ۱۳۷۷ ه.ج.: جمعیتی برابر با ۱۱ هزار نفر < **دومین شهر بزرگ انگلیس** پس از لندن (۳۰ هزار نفر)
- **عدم مشارکت** در مراحل **نخستین انقلاب صنعتی**
- **جمعیت** در سال ۱۸۵۱: ۳۶ هزار نفر

شکل ۲۹-۴. ابوراکوم (یورک). نحوه ارتباط محدوده کلنیا و کسترا با خیابانهای کنونی که از جنبه های مختلف با خیابانهای اواسط قرن نوزدهم چنانکه در نقشه تاليس آمده تفاوت دارد. کسترا در منطقه ای به وسعت تقریبی ۵۰ آکر بنا شده و طول افترلاع آن در جهات شمال غربی و جنوب شرقی ۵۵۰ یارد و در دو جهت دیگر ۴۶۸ یارد بوده است. نخستین خاکریز دفاعی شهر که در سال ۷۱ میلادی بنا شده بود به وسیله تیرهای چوبی تقویت شده بود، حصارهای سنگی در اوایل قرن دوم بنا شده و بعداً بازسازی و تقویت گردیدند. اسکله هائی در کنار آبراه اصلی رود خانه اوسه وجود داشته است. ساختمان اصلی کسترا مقر فرماندهی (پرائتوریم) بوده که دقیقاً در شمال کلیسای رئیس راهبان بنا شده بود.

شکل ۳۰-۴. قسمت مرکزی نقشه تالیس که در حدود سال ۱۸۵۰ تهیه شده است. این نقشه محدوده حصارهای قرون وسطایی شهر را نشان می‌دهد و از این زمان است که رشد سریع شهر آغاز می‌شود. الگوی خیابانهای قدیم در داخل حصارهای شهر تغییر چندانی نکرده است. چهار دروازه اصلی دوره نورمن ها، بوتهام بارز، مونک، والگیت و مایکل گیت رفت و آمد به شهر را تحت کنترل خود داشتند، همانطوریکه هنوز نیز تا حدودی برتردد به شهر اعمال کنترل می‌کنند.

دژ اصلی نورمن ها در محل تلاقی رودخانه اوسه و انشعاب آن فوس بنا شده بود. برج نیزبوسیله برج کلیفورد که از سنگ ساخته شده بود تقویت گردیده و بیلی کورت نیز بوسیله آسیره کورت و کانتی گولز محصور گردید. دومین دژ در آنسوی رودخانه اوسه قرار داشته که امروزه به شکل ابتدایی آبادی بیلی هیل باقی مانده است. خیابان شامباز معروف نیز که بهترین نمونه زنده منظر خیابان قرون وسطایی است، همان کوچه بی نامی است که پیومننت را به منتهی الیه شمالی خیابان چرچ (میدان کینگز که کاخ دانمارکیها در آن قرار داشت) متصل کرده است.

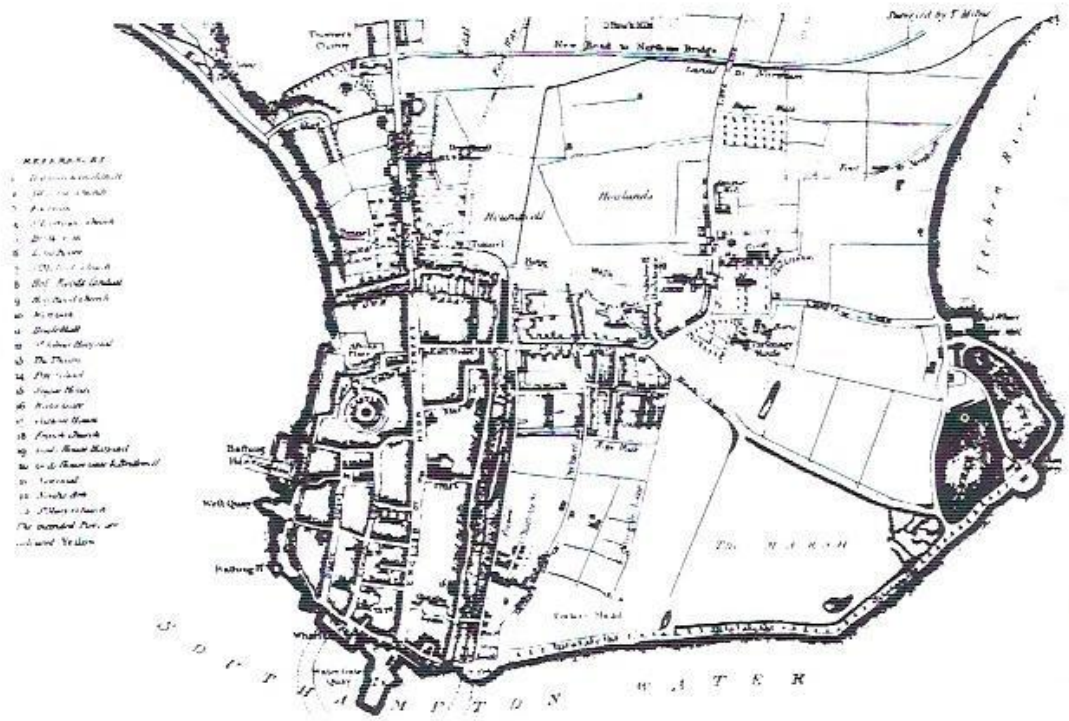
شهرهای قرون وسطی

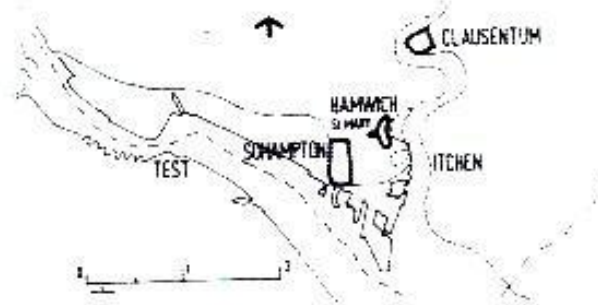
ساوت همپتون

- هسته قرون وسطایی شهر، سومین یا چهارمین اسکان ساحل رودخانه ای در دهانه ساوت همپتون و اثر
- یک شهر سلطنتی بر اساس فرمان سال ۹۲۶ میلادی
- در زمان نورمن ها: در منتهی الیه جنوب غربی شبه جزیره

شکل ۳۱-۴. ساوت همپتون در سال ۱۷۹۱ هنوز در محدوده حصارهای قرون وسطایی خود قرار داشت، اما توسعه خطی در کنار جاده اصلی لندن که به دروازه شمالی بارگیت ختم می شد و توسعه خطی وسطی در قسمت شرقی شهر و در حفاصل میان کلیسای شهر و کلیسای اصلی سنت مری که در شهر ساکسونی همویک بنا شده بود همگی حاکی از رشد شهر در قرن نوزدهم می باشد.

نورمن ها این بندر را به عنوان راه اصلی ارتباطی با فرانسه تحکیم و با بنای دژی باشکوه بر آن کنترل داشتند و بدین ترتیب شهر در قرون وسطی شکوفا گردید. در سال ۱۷۹۱ شهر به عنوان تفریحگاهی ساحلی در جذب توریست موفق بود (به پلاژهای ساحل غربی توجه کنید). اما بتدریج به علت افزون شدن فعالیتهای بندری و رقابت سرسختانه شهرهای دیگری چون برون ماوت از اهمیت توریستی شهر کاسته شد.

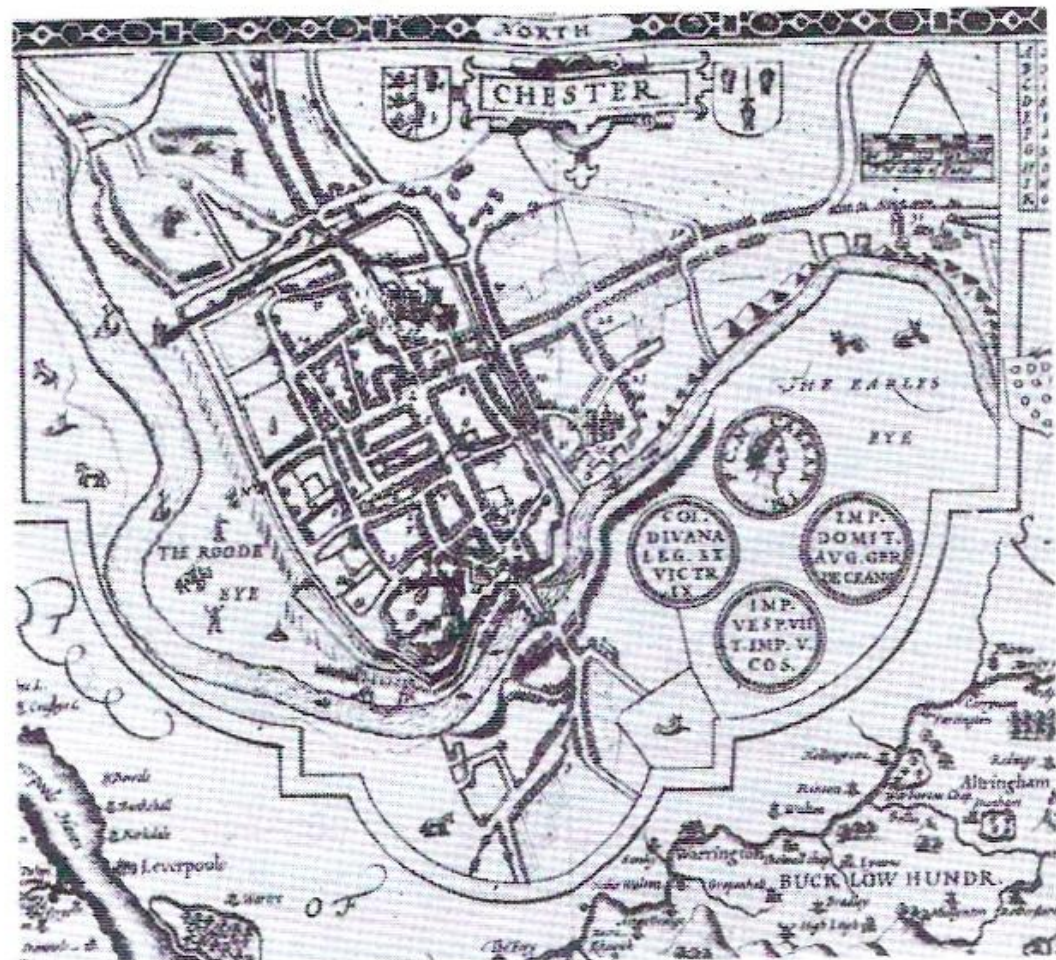
شکل ۴-۳۲. ساوت همپتون. نحوه ارتباط مجتمع های زیستی باستانی با هسته قرون وسطائی شهر در نقشه دیده می شود. همچنین نقشه، تغییرات شدید ساحل در اثر بنای اسکله های متعددی در قرنهای نوزده و بیست را نشان می دهد. لنگرگاه های قدیم که در جنوب شهر به صورت یک شبه جزیره در آمده اند در سال ۱۸۴۲ (بلافاصله و بدنبال تأسیس خط آهن لندن در سال ۱۸۴۱) و سالهای ۱۸۹۰-۱۹۱۱ بنا شده اند. اسکله های غرب شهر که در کناره رودخانه تست قرار دارد در دهه های ۱۹۲۰ و ۱۹۳۰ پس از عملیات وسیع پر کردن زمینهای با تلاقی ساخته شده است.

شهرهای قرون وسطی

چستر

- امدات در حدود سال ۶۰ میلادی به عنوان یک قلعه نظامی میاتی توسط رومیان در دهانه مصب رودخانه دی (Dee)
- نام رومی: دوا (Deva) به معنای اردوگاه کنار دی
- بندری بسیار مهم و استفاده در فتح ولز به عنوان پایگاه شمالی
- دارای مصاری مستطیل شکل با اضلاع شمالی جنوبی به طول ۱۹۳۰ فوت و مسامتی نزدیک به ۵۹ آکر
- شهر تجاری معمول در دو طرف جاده اصلی که به یورک منتهی می شد و در پشت دروازه شرقی قلعه
- ساخت مصار مستطی سنجی در قرن اول میلادی
- مرمت مصار توسط ساکسون ها در سال ۹۰۵ میلادی < مصار قرون وسطایی شهر چستر
- چستر: از لغت ساکسونی سیستر (Ceastre) به معنای اردوگاه
- حفظ شبکه های اصلی شطرنجی رومی به دلیل استمکام سافتمان های سنگی دوره رومیان در طول شبکه ها
- سیستم بی نظیر روز (Rows): پیاده روهای سرپوشیده در مقابل مغازه های موجود همکف خیابان ها

شکل ۳۴-۴. چستر. نقشه جان اسپید متعلق به سال ۱۶۱۱ که
موقعیت مکانی شهر در خم رودخانه دز و پل دوره نورمن ها در
متنهی الیه جنوبی شهر کاملاً مشخص است.

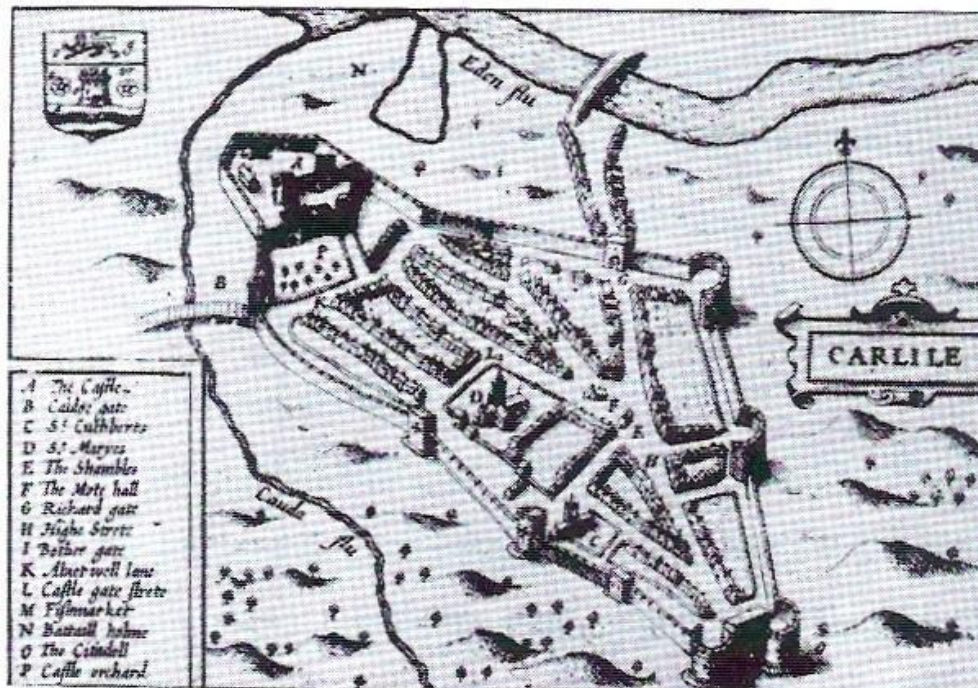

شهرهای قرون وسطی

□ کارلیز (Carlisle)

- امداد **قلعه ای** توسط **رومیان** به عنوان پایگاه کلیدی شمال غربی (حدود سال های ۷۱ تا ۷۴ میلادی)
- انتخاب نام **استانویکس (Stanwix)** برای آن توسط **رومیان**
- **روستای سلتی** به صورت یک شهر محصور با نام **لوگووالیم (Lugovallium)**، ابتدا در **خدمت قلعه** و بعدها به صورت یک **شهر تجاری**
- **تصرف توسط نورمن ها** در سال ۱۰۹۲ << مورد هجوم واقع شدن مکرر این شهر مرزی تا قرن هفدهم

شکل ۳۶-۴. کارلیز. نقشه جان اسپید مربوط به سال ۱۶۱۱. دژ شمال غربی شهر بر رود خانه ادن مسلط بوده و دژ جنوب شرقی شهر مهمترین جاده ارتباطی جنوب را تحت کنترل داشت. در حاشیه جاده ای که با عبور از روی پل به اسکاتلند می رود، توسعه خطی حومه ای به چشم می خورد. شبکه شطرنجی رومی (اگر هم وجود داشته) امروزه بطور کلی از بین رفته و مهمترین عامل تعیین کننده فرم شهر، فرم Y خیابان اصلی شهر می باشد.

شهرهای قرون وسطی

□ نوشتارها

- نوشتارها دو دسته اند:

۱- **باستیدها** << ساخت بر اساس **طرمی** از **پیش اندیشیده شده**

۲- انواع **شهرهای نو بنیاد** << تنها بخش کوچکی از آن ها بر اساس طرح قبلی

- **باستید:** تمام نوشتارهایی که در **قرن سیزدهم میلادی** در **فرانسه** و به خصوص در قسمت جنوب غربی آن

توسط **فرانسویان** به طور کلی و توسط **ادوارد اول** به طور اخص بنا شده و همچنین شهرهایی که **ادوارد**

اول در **انگلیس و ولز** بنا نموده.

- **باستیدها** دارای طرح از **پیش تعیین شده**

- **شهر نو بنیاد:** تمامی نوشتارهای دیگر قرون وسطی **چه با طرح و چه بدون طرح** از **پیش تعیین شده**

شهرهای قرون وسطی

□ باستیدها

- سه اصل اساسی در طراحی باستیدها:

۱- شکل گیری نو شهرها بر اساس فرم های از پیش طراحی شده

۲- سیستم شطرنجی تقسیم اراضی

۳- واگذاری یک قطعه زمین مسکونی در داخل شهر و یک قطعه زمین مزروعی در خارج شهر و سایر امتیازات

اقتصادی به عنوان انگیزه اصلی برای سکونت در یک باستید

- باستیدها، جوامعی کشاورزی (بخش کوچکی از جمعیت در مرفه های تفصیصی غیر کشاورزی)
- اکثریت باستیدها: برای اعمال ماکمیت بر مناطق فتنه فیز و یا برای گسترش مدود ماکمیت
- خدمت مستأجرین جدید در مقابل کسب مقام ارزشمند یک شهروند آزاد و امتیازات دیگر : خدمت نیمه وقت

در ارتش

شهرهای قرون وسطی

□ باستیدها

- باستیدهای فرانسه علاوه بر اهمیت باستیدها به عنوان یک پادگان نظامی مهم، به عنوان منبع اصلی تولیدات کشاورزی و مرکز تجاری و بازار محلی
- باستیدهای ولز به عنوان پایگاه های تسفیر ناپذیر نظامی و عملکرد تجاری در درجه دوم اهمیت
- باستیدهای فرانسه و دو نمونه انگلیسی (وینچلسی و کینگستون-آپون-هول) دارای عملکردی نظامی بدون بنای هیچ قلعه ای در درون شهر
- تفاوت در شیوه جذب جمعیت باستیدهای فرانسه و ولز:
 - باستیدهای ولز برای اسکان بخشی از خانواده های مهاجر انگلیس
 - باستیدهای فرانسه برای گردآوری مجدد جمعیت از دهکده های پراکنده به روستاهای متمرکز و شهرهای

کوچک

شهرهای قرون وسطی

باستیدها □

- همه باستیدها دارای مصار:
 - در شمال ولز در زمان ادوارد اول: مقاوم در برابر حملات منظم نظامی
 - در فرانسه: مقاوم در برابر حملات کوچک محلی
 - شبکه شطرنجی خیابان ها
 - مصار گرد پیرامون شهر: حداکثر مسامت در طولی معین و وسیله دفاعی در برابر تاکتیک های جنگی
- ## قرون وسطی
- ایجاد زمین های نامنظم و بدقواره در ماشیه شهر
 - برخی از نمونه های فرانسوی دارای مصاری مربع-مستطیل شکل
 - دو باستید انگلیس دارای مصار مربع مستطیل شکل با گوشه های گرد : تلفیقی

شهرهای قرون وسطی

□ باستیدهای فرانسه

- فعال ترین سازندگان باستید: **سن لوئی**، پادشاه فرانسه و برادر وی، **آلفونس**
- باستیدهای سن لویی: **مستمک تر** - باستیدهای آلفونس: از نظر تعداد، **بیشتر**
- مشابهت با باستیدهای ولز: یک منطقه مربع یا مستطیل شکل، تقسیم به قطعات مسکونی منظم و یک اندازه
- حفاظت توسط **مصار و خندق**
- وظیفه موسس شهر: فراهم نمودن **زمین لازم** و **ساخت مصار** شهر
- وظیفه ساکنین: **ساخت مسکن** خود به صورت انفرادی و **ساخت دو ساقتمان اصلی و عمومی** شهر
(**عمارت شهرداری و کلیسا**) به صورت جمعی

شهرهای قرون وسطی

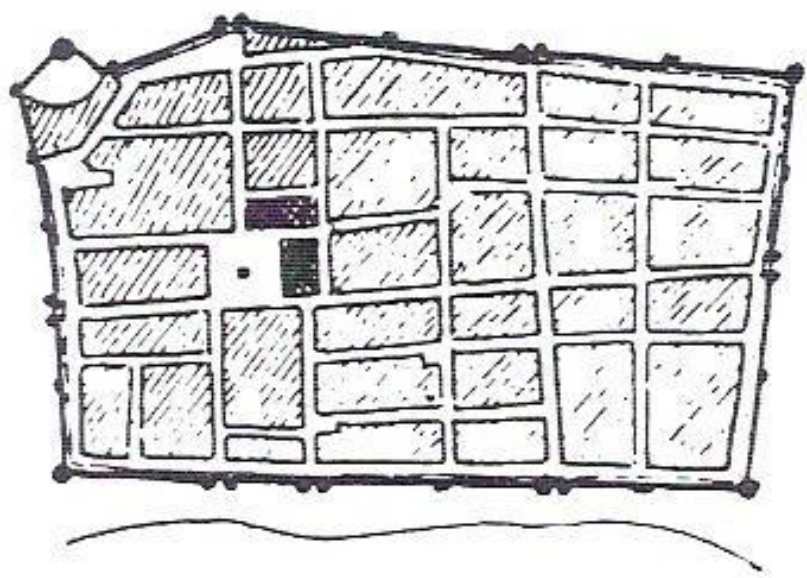
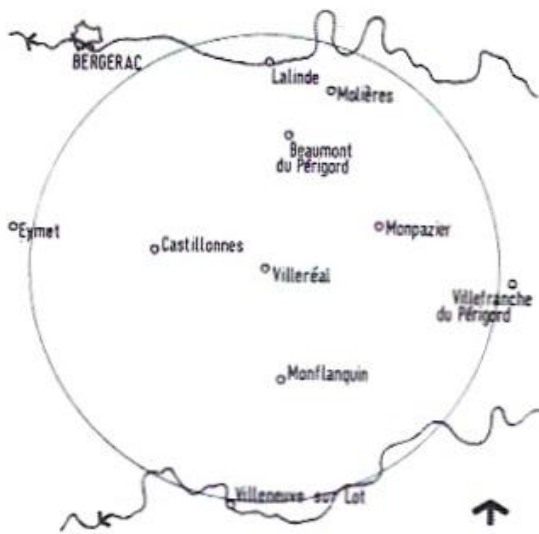
□ باس‌تیدهای فرانسه

- **عمارت شهرداری:** معمولاً ساختمانی **دو طبقه** که طبقه همکف به صورت **بازار** بود - معمولاً در **میدان اصلی شهر** و در محل تلاقی **خیابان های اصلی شهر** که به دروازه های ورودی ختم می شدند.
- **خیابان های اطراف میدان اصلی شهر** در زیر طاقی که بر روی طبقه های همکف زده شده بود.
- **کلیسا** دارای **بنایی بسیار مستحکم** به عنوان یک دژ درونی
- **کلیسا** واقع در کنار **یک میدان مجزا** اما مجاور میدان اصلی شهر
- **واگذاری قطعه زمین ها** به ساکنان به **شرط ساخت در مهلتی مقرر**
- **لزوم ساخت دیوار به دیوار ساختمان ها در هاشیه خیابان** << نه به منظور زیبایی بلکه احتمالاً به دلیل **ملاحظات دفاعی**

شهرهای قرون وسطی

□ آگ-مورته (Aigues-Mortes)

- افزایش محدوده حکومتی فرانسه تا **ساحل مدیترانه** در نتیجه جهاد و جنگ مذهبی
- آغاز ساخت شهر جدید و بندر آگ-مورته در سال ۱۲۴۰ توسط **لویی نهم (سن لویی)** به عنوان پایگاهی برای نخستین جنگ صلیبی
- سال ۱۲۴۸ میلادی: **پایگاه هفتمین جنگ صلیبی** به فرماندهی **لویی نهم**
- سال ۱۲۷۲ میلادی: **فیلیپ لوهاردی، سیمون بوکانگرا** را از ژنوا به این شهر آورد تا **مصار دفاعی** مصیبتی برای شهر بنا سازد. << مصاری دارای ۳۵ فوت ارتفاع - ۱۵ برج - ۶۵۰ یارد طول و ۳۰۰ یارد عرض
- شهر بر اساس **طرمی نسبتاً شطرنجی**
- میدان اصلی شهر با ساختمان های مهم عمومی پیرامون آن در فاصله یک سوم عرض شهر در نزدیکی ضلع غربی
- سرنوشتی همچون سرنوشت **وینچلسی**: مسدود شدن کانال ارتباطی این بندر و دریای مدیترانه به علت **تجمع رسوب های آبرفتی** (قبل از پایان قرن چهاردهم)

شکل ۳۸-۴. نقشه کلی اگ مورت (شمال در بالای نقشه قرار دارد). جهت نقشه تقریباً همانند جهت نقشه شکل ۳۹-۴ می باشد.

شکل ۳۷-۴. در نقشه منطقه جنوب غربی فرانسه محل اگ مورت و کارکاسون و بعضی دیگر از شهرهای مهم و تعدادی از باسیده‌های فرانسوی و انگلیسی که در حد فاصل دو رودخانه دور دوگنه ولات و در دایره‌ای به شعاع ۲۵ کیلومتر از شهر ویلیریل قرار دارند مشخص شده است.

شکل ۳۹. عکس هوایی آگ مورت. دریای مدیترانه در جنوب شهر قرار دارد و در فاصله میان شهر و دریا، مردابهای شور و کارگاههای صنعتی تولید نمک وجود دارند و کانالی از میان این منطقه می‌گذرد که دسترسی به شهر را برای کشتیهای کوچک میسر می‌دارد. ساحل اولیه به صورت مورب از سمت چپ نقشه تا قسمت جنوبی در سمت راست نقشه قرار داشته و مرز تا کستانها حدود آنرا بخوبی نشان می‌دهد.

شهرهای قرون وسطی

❑ کارکاسون (Carcassonne)

- وجود دو شهر کارکاسون:

۱- شهر قدیم اولیه بر فراز تپه ای در شرق رودخانه آئود

۲- ویله باسه (Ville-Basse) در سرزمین های پست آن

سوی رودخانه

- اخراج اجباری مردم شهر توسط لویی نهم در سال ۱۲۴۰ و

سپس صدور اجازه بنای شهر جدید در آن سوی آئود از

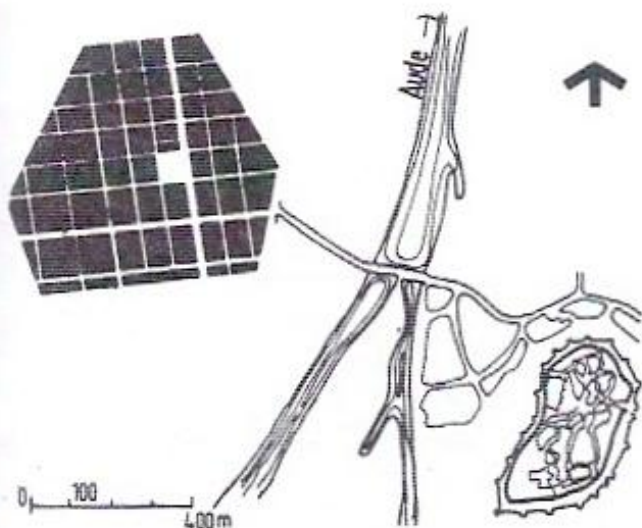
سوی وی

- سیستم اساساً مورد استفاده برای اهداف نظامی

- رشد از نظر اهمیت و وسعت پس از جان سالج به در بردن

از یورش انگلیسی ها در سال ۱۳۵۵ میلادی

- مهم ترین شهر بخش آئود

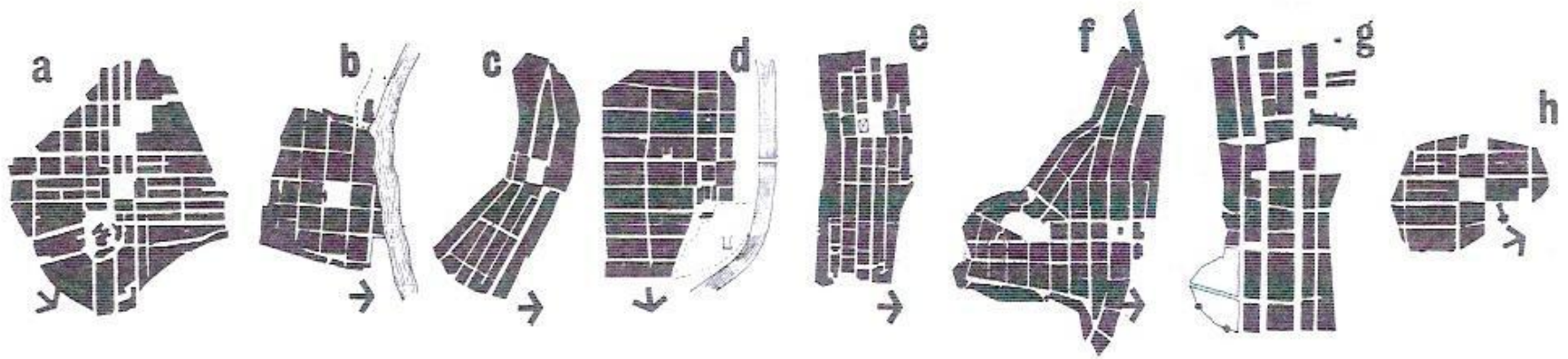

شکل ۴-۴. کارکاسون، باستید ویله-باسه که در رابطه با شهر قدیم و بر فراز تپه و در آن سوی رودخانه احداث شده است.

شهرهای قرون وسطی

□ مونپازیه (Monpazier)

- واقع در **شیب های شمالی دره دراپت (Dropt)**
- آغاز عملیات ساخت شهر به عنوان بخشی از شبکه شهرهای دفاعی توسط **ادوارد اول** در سال **۱۲۸۴ هـ**.
- شکل گیری شهر بر اساس **قطعات مسکونی منظم**
- **بیست بلوک شهری: یک بلوک بازار و کلیسا در قسمتی از بلوک دیگر** که از یک سو با بازار مرتبط است.
- **بلوک بازار** در بر گیرنده **عمارت شهرداری و چاه آب**
- شهر دارای **ده دروازه** (پایان امدات در سال **۱۲۹۰ میلادی**)
- ساخت **کلیسا** در **قرن چهاردهم میلادی**
- واگذاری یک قطعه زمین مسکونی در **داخل شهر**، قطعه ای زمین در **نزدیکی مصار شهر** و زمینی مزروعی در **مومه آن** به هر شهروند
- **مهلت ساخت** واحد مسکونی: **۲ سال** پس از واگذاری
- **فاصله ۱۰ اینچی** میان واحدهای مسکونی مجاور << علت: ۱- مبارزه با **آتش سوزی** ۲- دربرگیرنده **فاضلاب روباز توالت ها** برای هدایت به **ماشیه شهر**

شکل ۴-۴۲. نقشه ۸ باستید فرانسه که تفاوت‌های موجود در یک زمینه کلی را نشان می‌دهند. راهنما:

a, Villereal- b, Llalinde. c, Castillonnes. d, Eymet. e, Villefranche-du-Perigord. f, Domme. g, Beaumont. h, Monflanquin.

شهرهای قرون وسطی

❑ باس‌تیدهای انگلیس

- انگلیس تنها دارای دو باس‌تید:

۱- وینچلسی (Winchelsea) ۲- کینگستون-اپون-هول (Kingston-upon-Hull)

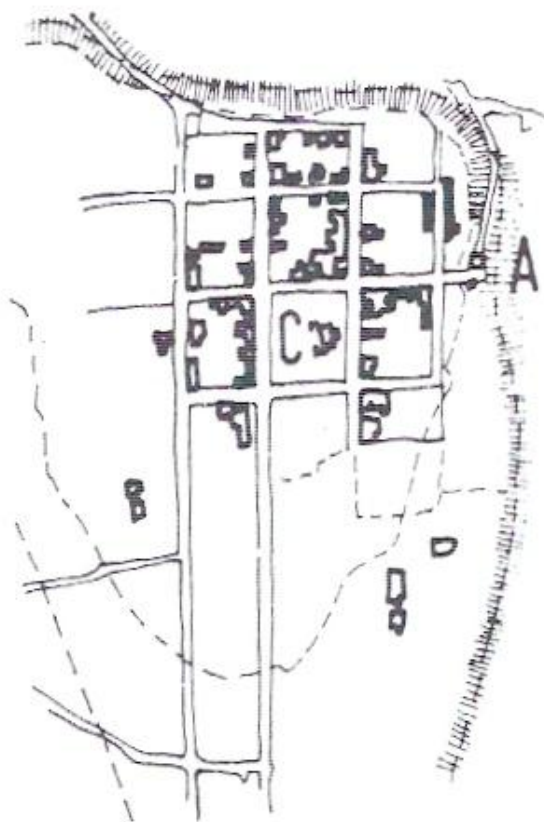
❖ وینچلسی

- وینچلسی قدیم، یک پایگاه دفاعی استراتژیک در برابر حملات دریایی فرانسویان
 - در سال ۱۲۸۷ میلادی: از بین رفتن شهر قدیم در اثر سیلاب
 - مکان جدید: دشتی پوشیده از درخت در سه مایلی شمال غربی شهر قدیم و بالاتر از سطح مرداب‌های اطراف و رودخانه برد در دو طرف آن
 - ادوارد اول سه نفر را مأمور ساخت شهر جدید نمود:
- ۱- استفن پن شرت (Stephen of Penshurt)، نماینده منافع سیاسی منطقه
 - ۲- هنری لو والیه (Henry le Waleys)، نماینده منافع بازرگانان
 - ۳- ایتییه اهل آنگولمه (Itier of Angauleme)، مشاور فنی

شهرهای قرون وسطی

❖ وینچلسی

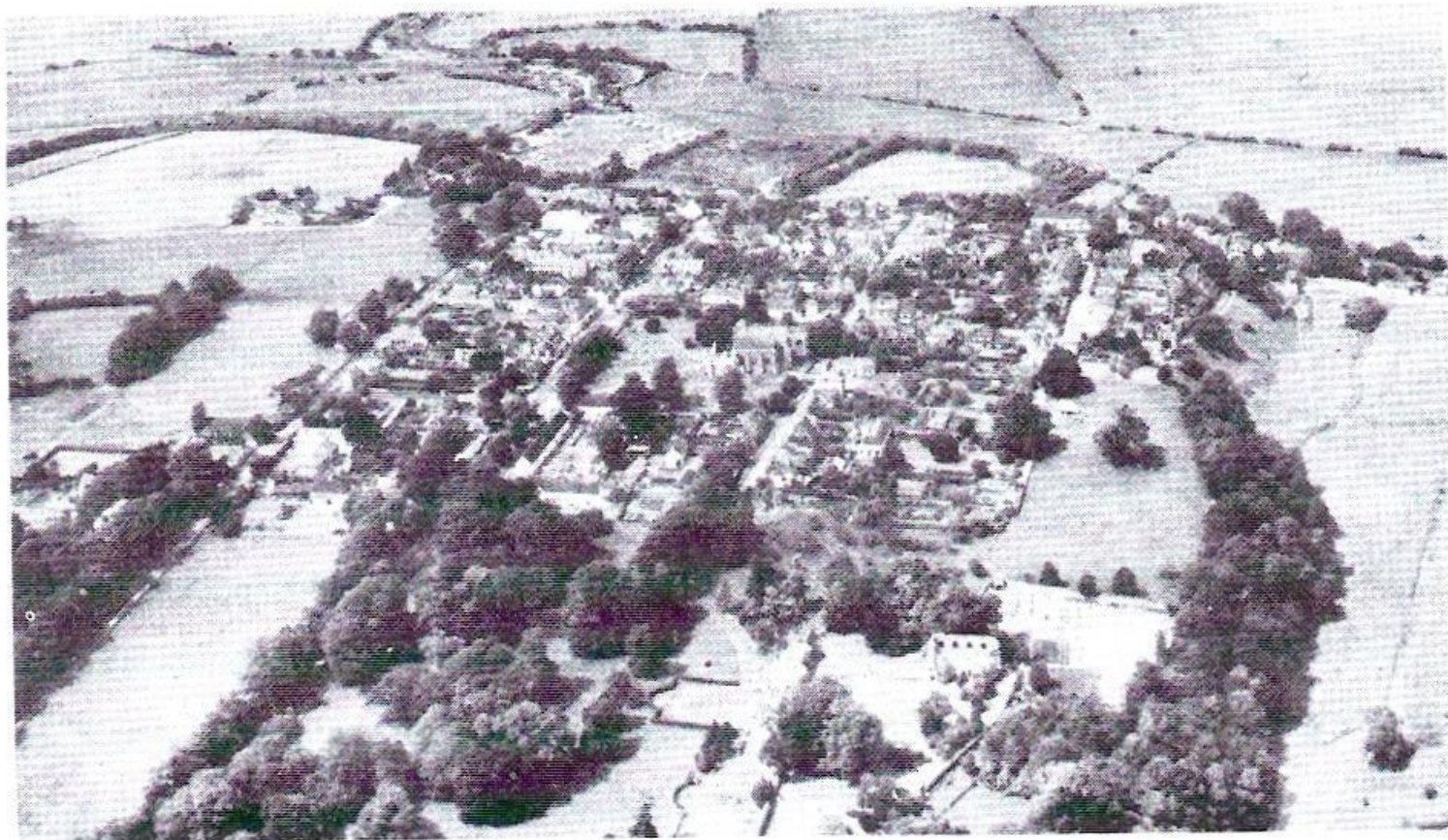
- در سال ۱۲۸۴: گریگوری اهل راکسلی، **شهردار لندن**، نیز به عضویت کمیته ساخت شهر درآمد: **مسئول** **ارائه طرح ها**
- **مقاومت مردم** در برابر انتقال به شهر جدید: به علت عدم تمایل به قطع رابطه با گذشته یا بدگمانی نسبت به کنترل کامل ادوارد اول بر شهر
- بعدها: **اسقف شهر الی (Ely)** به عنوان **مسئول اجرای طرح**
- در نهایت **توفان و سیلاب** موجب انتقال شهر به شهر جدید
- شهر جدید دارای **بافت شطرنجی** معمول باساختها
- ابتدا بدون **حصار** ولی بعدها: **افز مالیات** از کشتی ها برای ایجاد سیستم دفاعی در برابر **حمله فرانسویان**
- **عدم تکمیل حصار**
- **متروک شدن شهر جدید** به دلیل های **حملات دریایی فرانسویان** و نیز **تجمع رسوبات آبرفتی** در برد (Brede)

شکل ۴-۴۷. وینچلسی، اسکس شهر کنونی براساس نقشه اردیننس سوروی. امروزه شهر چنان کوچک شده است که تنها گوشه شمال شرقی شهر قرن سیزدهم را در بر می گیرد. راهنما: A، دروازه استراند. C، کلیسای سنت توماس.

شکل ۴-۴۵. بافت اولیه شهر وینچلسی. رودخانه برد در پائین صخره ای که در منتهی الیه شمالی شهر قرار داشت واقع شده و در اسکله آن ۸۱ لنگرگاه وجود داشت. بخش شرقی شهر نیز که بر کانال انگلیس مسلط بود بوسیله صخره مشابهی محافظت می شد. راهنما: A - دروازه استراند (که هنوز وجود دارد) B، دروازه جدید جنوبی که این دروازه نیز هر چند که هنوز وجود دارد اما بدون هیچ عملکرد شهری در میان مزارع قرار گرفته است. C، کلیسای سن توماس. D، بازار که مدت مدیدی است از بین رفته است.

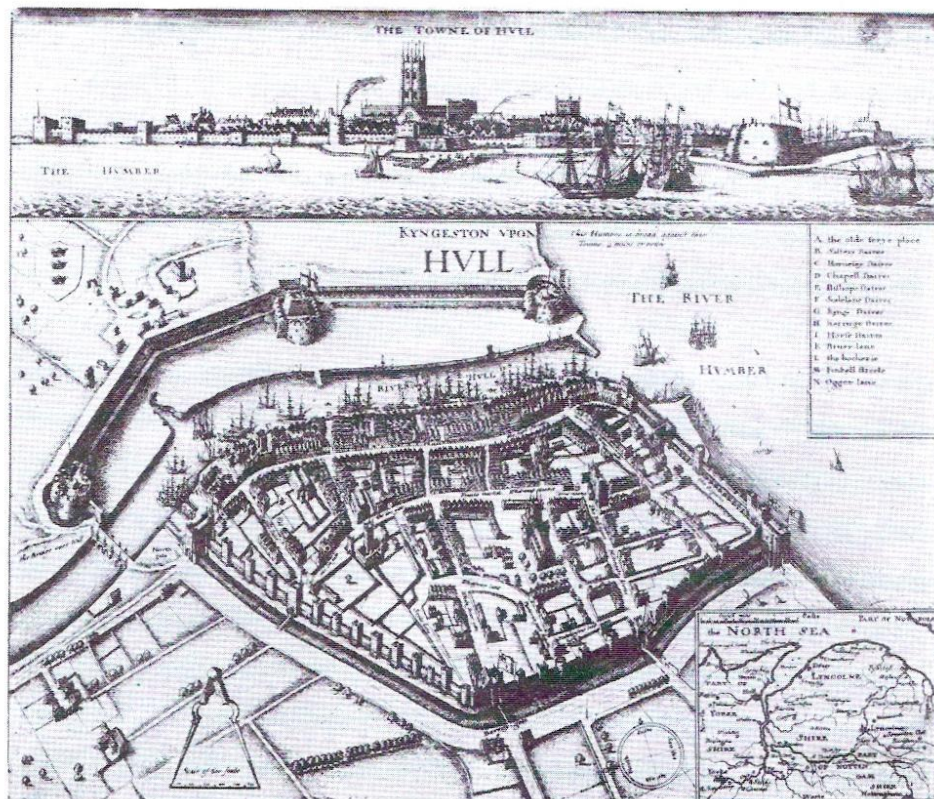

شکل ۴۶-۴. وینچلسی. این عکس هوایی که از ضلع جنوبی شهر گرفته شده بخشهای باقیمانده از شهر قدیم و زمینهای کشاورزی که در محل بندر فعال قدیمی بوجود آمده اند را نشان می دهد.

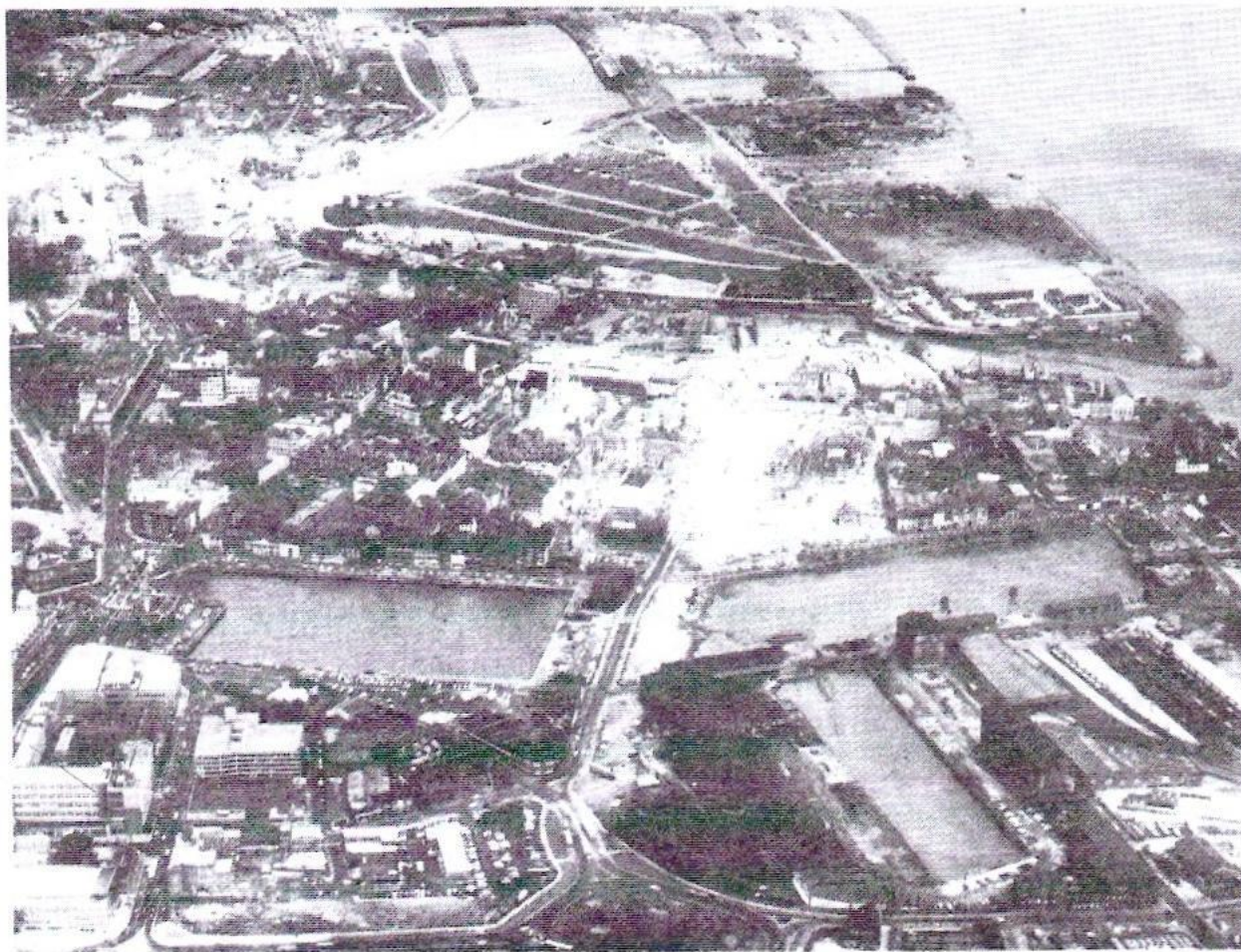
شهرهای قرون وسطی

❖ کینگستون-اپون-هول

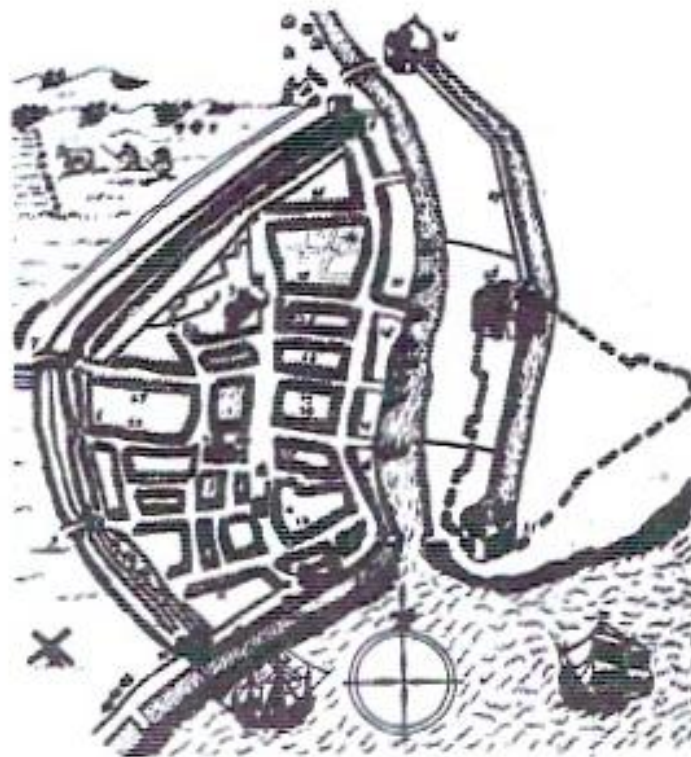
- معروف به **هول**
- اطلاعات نامیز در مورد مبدأ پیدایش شهر هول
- از سال **۱۷۵۰ تا ۱۸۵۰**: زمان تثبیت شهر به عنوان **بندر عمده ساحل شرقی**
- شهر هول به عنوان **پایگاه ادوارد اول در نبرد با اسکاتلند** در سال **۱۲۹۷**
- سال **۱۲۹۹**: تفویض **مکه مدنیّت** به هول بنا بر فرمان سلطنتی و اجازه برپایی **بازاری دو روزه در هفته** و یک **بازار سالیانه ۳۰ روزه** >> برای تشویق **مهاجرت مردم** به شهر هول
- **نخستین مصار دفاعی**: مربوط به سال های **۱۲۴-۱۳۲۱** میلادی
- سال **۱۵۴۱**: اجازه امدات **یک قلعه** و **دو دژ نظامی** در ساحل **شرقی** رودخانه هول توسط **هنری هشتم**
- امدات **دژ مستمک دفاعی دیگر** در ساحل **شرقی** هول در سال **۱۶۸۰** میلادی به علت **عدم کارایی سیستم دفاعی قبلی** در برابر **آتش توپخانه**
- **هول، بندری موفق در قرن هفدهم**

شکل ۴۸. کینگستون - اپون - هول - گراور معروف ونسلاو هولار که متعلق به سال ۱۶۶۵ بوده و از گوشه شمال شرقی و از همان نقطه ای تهیه شده که عکس هوایی کنونی (شکل ۴۹) گرفته شده است. شهر در میان خندقی توسط برج و باروی قرون وسطایی کاملاً محصور شده است. در آنسوی رودخانه هول استحکامات اواسط قرن شانزدهم که در برابر آتش توپخانه و توسط هنری هشتم بنا شده به چشم می خورد. این حصار از یک قلعه در وسط و دو برج در دو سوی حصار و خندقی که آنها را به هم وصل می کند تشکیل شده است. در نقشه سال ۱۸۱۷ در شکل ۸۳۶ قلعه ای که به جای استحکامات قدیم به دست هنری هشتم بنا شده نیز به چشم می خورد. همچنین دژ لنگرگاهی که قسمتی از خندق قرون وسطایی محسوب می شد نیز دیده می شوند.

شکل ۴-۴۹. هوان. منظره هوایی شهر از شمال غربی که با
منظره ای که هوان در سال ۱۹۶۵ از شهر کشیده است قابل مقایسه
است.

شکل ۵۰-۴. طرحی از جان اسپید متعلق به سال ۱۶۱۱
 ۱۶۱۱ که دژ (۲۶) برجها (۲۵) و حصار (۲۷) در ساحل شرقی
 رودخانه هول را نشان داده و حدود دژی که بعدها ساخته شده نیز
 با خطوط نقطه چین مشخص شده است.

شهرهای قرون وسطی

□ باستیدهای ولز

- ساخت باستید های ولز توسط ادوارد اول در سه مرحله:

۱- سه باستید در پایان یک دوره درگیری در سال ۱۲۷۷:

○ فلینت (Flint)، رودلان (Rhuddlan) و ابریستویث (Aberystwyth)

۲- پنج باستید پس از شکست لوالین (Liewellyn)، همزمان در سال ۱۲۸۳:

○ کائرنارون (Caernarvon)، کانوی (Canway)، کریسیت (Criccieth)، بره (Bere) و هارله (Harlech)

۳- دو باستید پس از شورش های سال ۱۲۹۴:

○ بیوماریس (Beaumaris) و بلا (Bala)

- هدف های ایجاد باستیدهای ولز:

○ ملاحظات نظامی

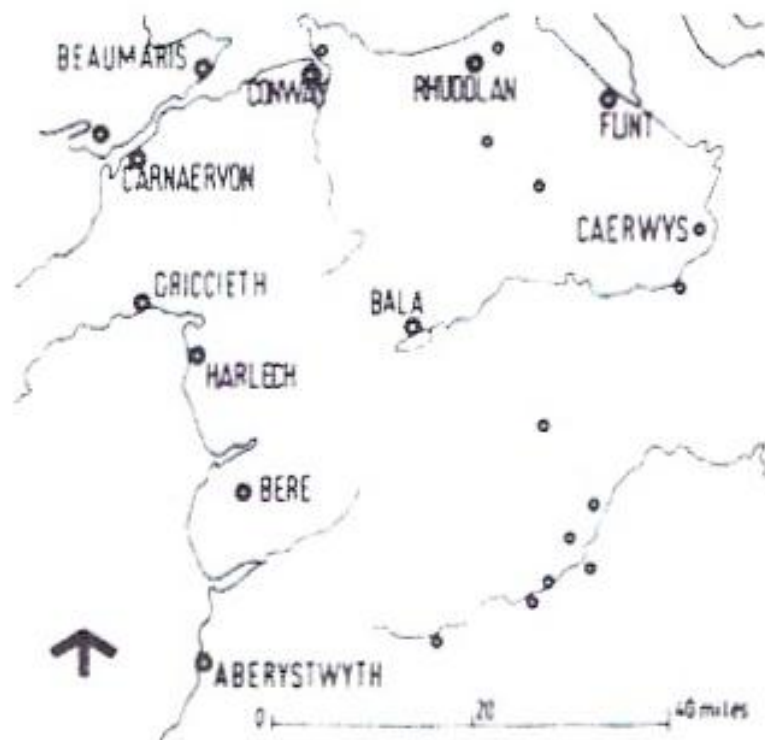
○ عامل اقتصادی

○ تکمیل تمدن انگلیسی ها به عنوان افراد برتر به ولزی های ومشی

شهرهای قرون وسطی

□ باستیدهای ولز

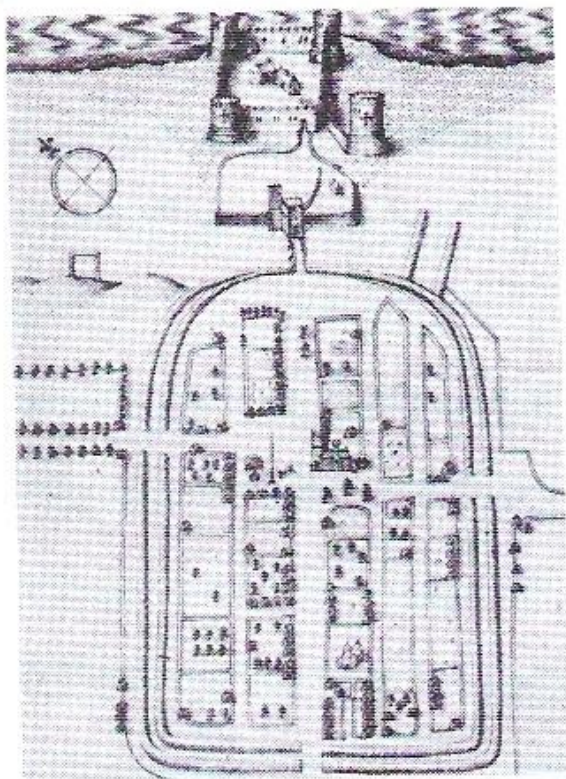
- همگی دارای پایگاه یک گردان دائمی نظامی متصل به شهر
- ویژگی های باستیدهای فرانسه (که متفاوت با باستیدهای ولز است):
 - عملکرد نظامی شهر با خدمت نظامی نیمه وقت شهروندان
 - تمامی باستیدها دارای موقعیت مدنی
 - انتصاب مسئولین قلعه ها به مقام شهرداری شهر
- استفاده ادوارد اول از هر دو نیروی دریایی و زمینی در نبردهای شمال ولز به منظور در دست گرفتن کنترل دشن های ساحلی
- قرار گیری ۸ باستید از ۱۰ باستید ولز در نقاط مهم استراتژیکی در ساحل دریا به منظور کنترل آبراه های قابل کشتیرانی و نقاط تردد کلیدی رودخانه ها

شکل ۵۱-۴. شمال غربی ولز. محل و نام هریک از باستیدهای
 احداث شده توسط ادوارد اول و سایر شهرهای نوبنیاد در نقشه
 مشخص شده است. (حکم شهر کاترویز در سال ۱۲۹۰ صادر شد
 اما این شهر ویژگی نظامی نداشته است. همچنین شهر بلا نیز از
 باستیدهای ادوارد اول نیست.)

شهرهای قرون وسطی

❖ فلینت (Flint)

- نخستین باستیدی که ادوارد اول در ولز بنا نمود.
- آغاز ساخت: ژوئیه ۱۲۷۷
- دارای بنیادی کاملاً نو
- طراحی قلعه و شهر به طور مجزا
- شهر بر اساس یک طرح منظم شطرنجی و امتداد خیابان اصلی آن به دروازه قلعه
- کاهش عملکرد نظامی شهر و در نتیجه اهمیت آن در سال های بعد
- دویست سال بعد تحت تأثیر انقلاب صنعتی: توسعه شهر و استقرار قطعات مسکونی استاندارد بر بافت شطرنجی اولیه خیابان ها
- استقرار راه آهن در مد فاصل مناسب میان قلعه و شهر

شکل ۵۲-۴. فلینت. تصویری که جان اسپید در سال ۱۶۱۰ از شهر کشیده و در کتاب خود «نمایش امپراتوری بریتانیای کبیر» به چاپ رسانده است. دژی که در شنزارهای میان چستر و رودلان بنا شده بر مصب رود خانه دی مسلط بوده است.

شهرهای قرون وسطی

❖ کائرنارون (Caernarvon)

- ساخت قلعه نظامی سگونتیهوم توسط رومیان در نقطه با اهمیت نظامی استراتژیک مصب رودخانه سیونت (Seiont) در نقطه ای که به منایی استریت (Menai Strait) می ریزد.
- ساخت قلعه ای با برج و بارویی مستحکم در شبه جزیره غیر مسکونی توسط ارل هاف در سال ۱۰۹۰
- شکست لوالین (Llewellyn) به دست لشکریان ادوارد اول در دسامبر ۱۲۸۲ و تصرف قلعه دلویدلان (Dolwyddelan)
- اسکان ادوارد اول در کانوی (Conway) در ماه مارس ۱۲۸۳ و آغاز ساخت قلعه جدید و مزار آن
- ساخت بارانداز سنگی به منظور حمل و نقل حجم زیاد مصالح ساختمانی
- تعیین آینده شهر کائرنارون توسط دو اتفاق مرتبط در سال ۱۲۸۴
- قانون رودلان در ماه مارس: ایجاد سه ایالت ولز شمالی و انتخاب کائرنارون به عنوان مرکز اداری آن ها
- تولد وارث پادشاه در ۲۵ آوریل در قلعه نیمه تمام ادوارد کائرنارون که در سال ۱۳۰۱ پرنس ولز شد.

شکل ۴-۵۳. کائارون، عکس هوایی شهر که از شمال شرقی
 آن گرفته شده و منطقه مشخص باستید (دژ سمت چپ) و مزارع
 آنسوی مصب رود خانه سیونت، چائی که منائی استریت (سمت
 راست) بدان می ریزد را نشان می دهد. نظم حاکم بر بافت
 باستید در منطقه محصور قدیمی، کاملاً با طرح ارگانیک حومه
 شهر که بعدها و به تدریج رشد کرده است، متفاوت می باشد.

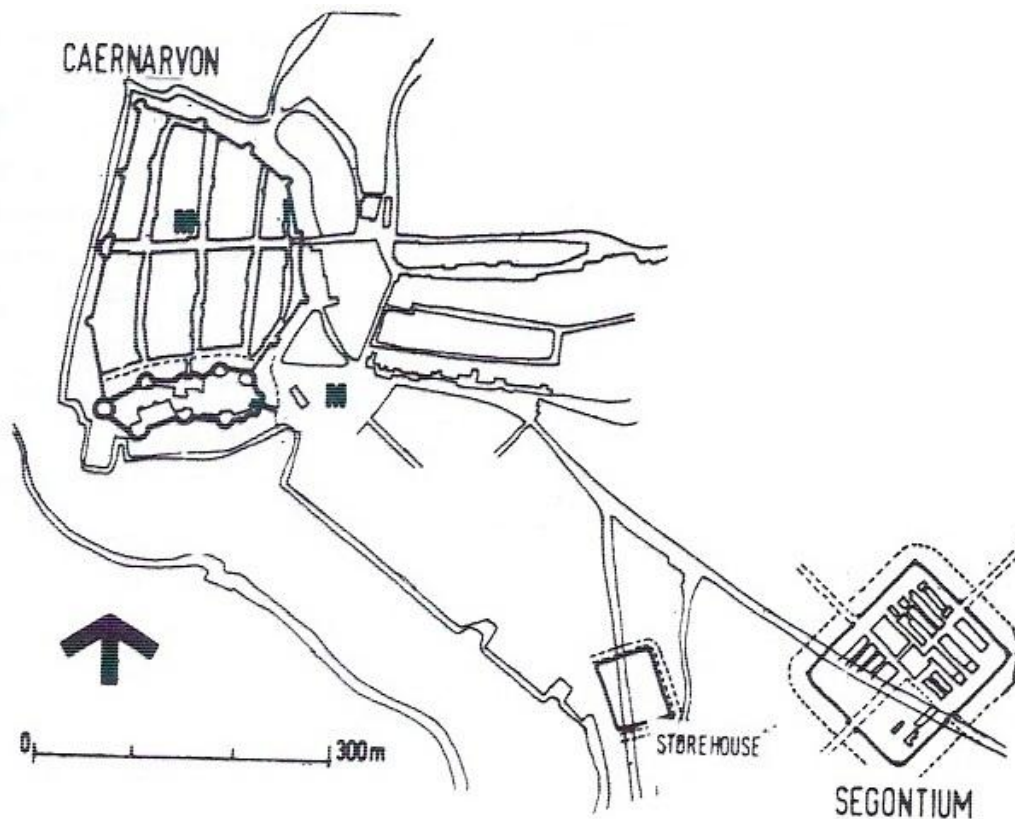
شکل ۴-۵۴. شهر کائرنارون براساس طرح اسپید در سال ۱۶۱۰. جهت نقشه با نقشه ۴-۵۵ تطابق دارد. دیوار بیرونی که در قسمت غربی شهر در نقشه اسپید به چشم می خورد امروزه به کلی از میان رفته است. اکنون تنها بخشی از اسکله های موجود در فاصله میان دژ و دروازه غربی شهر و یک گذر پیاده در کنار آب در شمال شهر باقی مانده است.

قلعه شهر کائرنارون توسط جیمز سنت جورج (۱۳۰۸-۱۲۳۵) که معماری زبر دست و مهندس رزمی با نبوغ بود و از ساوی آمده بود تا دژهای باستیادهای ولز را برای ادوارد اول بنا کند، طراحی شده است. شهر کائرنارون و دیگر شهرهای این دوره نمایانگر پیشرفته ترین روشهای معماری رزمی آن نیز می باشند. بسیاری براین اعتقاد هستند که سیستم دفاعی شهر کائرنارون تا حدودی تحت تأثیر سیستم عظیم دفاعی شهر قسطنطنیه بوده است.

شکل ۵۵-۴. شهرهای کانرارون و سگونتیم. به گفته بون «دژ» کانرارون احتمالاً در سال ۷۸ میلادی هنگامیکه رومیان این بخش ولز را فتح نمودند بنا شده است. این شهر یکی از پایگاههای مهم قدرت امپراتوری در غرب بوده و در طول سه قرن در اغلب مواقع توسط دسته‌ای از نیروهای کمکی محافظت می‌شده است.

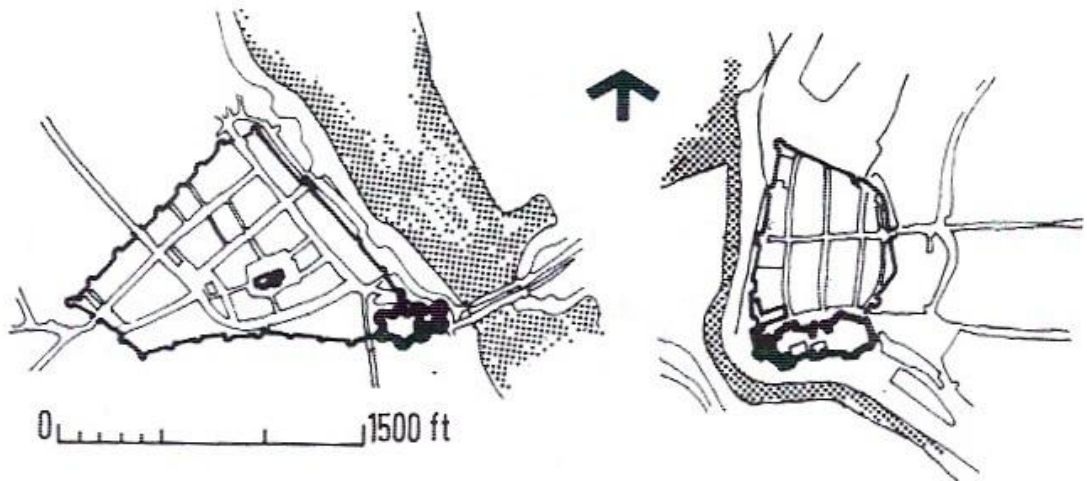
سگونتیم در ۷۱۰ پاردی جنوب شرقی کانرارون و در جهت جنوب غربی و در مقابل لین واقع شده بود. گوشه خاکریزهای مستطیل شکل شهر که قبلاً توسط دو خندق محصور بودند و طول اضلاع آن ۵۵۰ فوت در ۴۷۰ فوت بود، همچون ورق بازی گرد شده بود. این شهر دارای چهار دروازه بود که دو دروازه دقیقاً در وسط هریک از اضلاع کوتاهتر واقع شده و دو دروازه دیگر دقیقاً در جنوب غربی میانه اضلاع بلندتر قرار داشتند. طرح استاندارد داخلی شهر توسط فرماندهان و تنها در حد نیاز هنگهای مختلف مستقر در آن تغییر می‌کرد. فضای بازی که پشت خاکریز قرار داشت، محدوده منطقه ساختمانهای فشرده را مشخص می‌نمود. سگونتیم نیز چون سایر دژهای آن زمان، نخست با چوب و گل ساخته شده بود. ساختمانهای سنگی کنونی شهر در دوره‌های بعدی بنا شده‌اند.

شهرهای قرون وسطی

❖ کانوی (Conway)

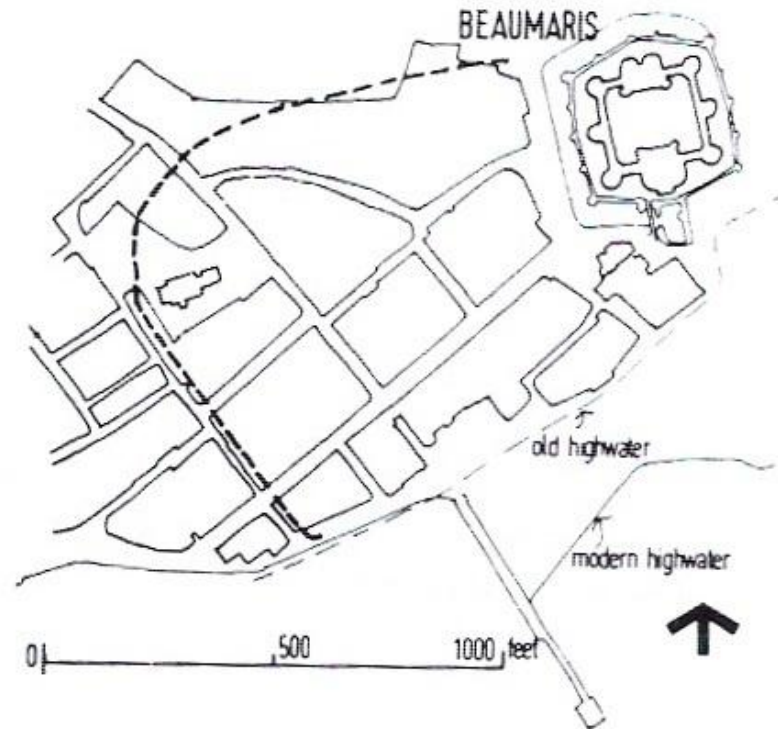
شکل ۴-۵۶. سمت چپ، شهر کانوی با همان مقیاسی که شهر کانزاون که در سمت راست تصویر دیده می شود ترسیم گردیده است. از سال ۱۲۸۳ عملیات ساختمانی قلعه و حصار شهر کانوی به سرعت آغاز شد. پس از دو سال به صورت اردوگاهی در آمده و عملیات ساختمانی آن بطور کلی طی پنج سال به پایان رسید. (پرداختهای مالی در سال ۱۲۹۲ به پایان رسید.) «محلی که به عنوان مقررماندهی انتخاب شده بود بر پرتگاهی صخره ای و عریض در ضلع جنوب شرقی دهکده ای بوده و یک طرف این صخره در اثر جریان آب رودخانه کانوی شسته شده و از طرف دیگر در احاطه آبراه گیفین بود. طراح اصلی این بنای یاد بود جیمز سنت جورج از اهالی ساوی بود که شهرتی جهانی داشته و ادوارد روشهای وی را مورد مطالعه قرار داده بود. در فعالترین ایام در تابستان ۱۲۸۵ تعداد کارگران و صنعتگرانی که به خدمت گماشته بودند به ۱۵۰۰ نفر رسید. چنین به نظر می رسد که مخارج این جمع به ۲۰،۰۰۰ پوند رسیده بود. بنای این نو شهر بیش از هر نو شهر دیگر ادوارد اول مخارج در برداشت.»

شهرهای قرون وسطی

❖ بیوماریس (Beumaris)

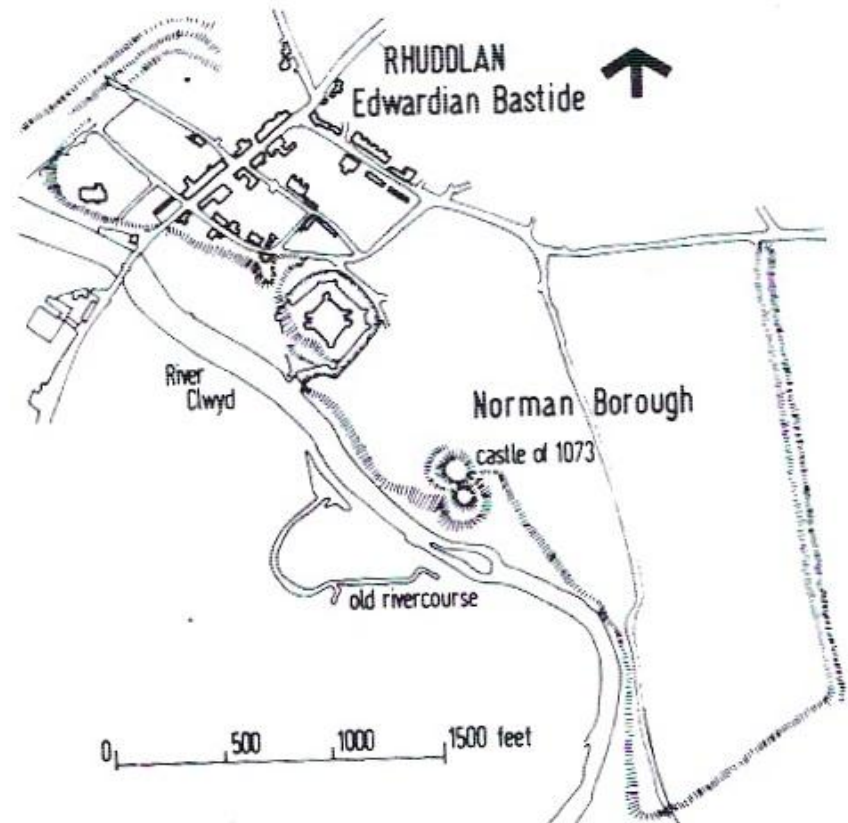
شکل ۴-۵۷. بیوماریس. هر چند که این شهر بیش از همه به واسطه دژ بسیار زیبای دوره ادوارد شهرت یافته، به عنوان یک باستید نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. این باستید به جای ملک سلطنتی ولز که در یک مایلی شمال این مکان و در ساحل انگلزی واقع بود بنا شده است. لانفائز پیرامون یک خانقاه فرانکی که در سال ۱۲۳۷ توسط لوالین کبیر بنا شده بود، رشد نمود و قبل از ۱۲۹۵ (هنگامیکه بیوماریس جایگزین آن گردید) مهمترین بندر مرکز تجاری انگلزی محسوب می شد.

شهرهای قرون وسطی

❖ رودلان (Rhuddlan)

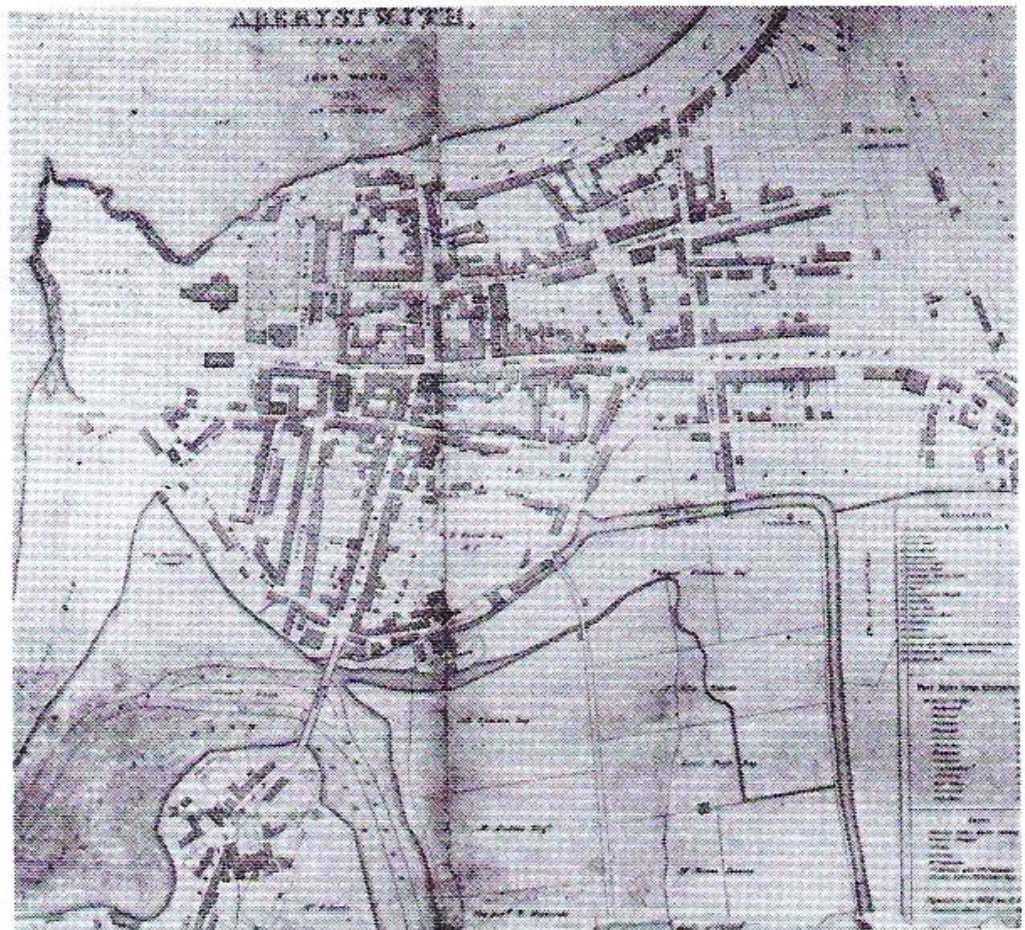
شکل ۵۸-۴. رودلان. نقشه از کتاب «قصر رودلان» نوشته تیلر اقتباس شده است و محدوده شهر انگلونیورمن و دژ برج و بارودار آنرا نشان می‌دهد. همچنین باستید ادوارد اول و قلعه آن که عملیات ساختمانی آن از سال ۱۲۷۷ آغاز شد، در نقشه دیده می‌شوند. شهر رودلان مجتمع زیستی مهمی در قرن هشتم محسوب شده و پائین‌ترین گذربر روی رودخانه کلاید را که آخرین مانع طبیعی قبل از منطقه کوهستانی ولز بود کنترل می‌نمود. قلعه رودلان در سال ۱۰۷۳ بنا شد و پس از آن این شهر مرزی بارها مورد هجوم قرار گرفت. قلعه زیبای ادوارد و طرح باستید اهمیت بسیار دارد، اما عملیات خارق‌العاده مهندسی که برای مستقیم نمودن مسیر پر پیچ و خم رودخانه کلاید به منظور ایجاد آبراهی قابل کشتیرانی در محل پل رودلان انجام گرفت نیز از اهمیتی استثنائی برخوردار است. سیصد حفار به منظور حفر کانال جدید از فنلاند و انگلیس به این محل آورده شده بودند.

شهرهای قرون وسطی

❖ ابريستويت (Aberystwyth)

شکل ۵۹-۴. ابريستويد براساس نقشه جان وود در سال ۱۸۳۴. عمليات ساختمانی یک قلعه در نزديکی دهانه رود خانه راپدول در ماه ژوئيه سال ۱۲۷۷، توسط برادر ادوارد اول، ادموند لانکستر آغاز شد. این قلعه جایگزین قلعه هنری اول در ابريستويد شده و بتدریج نام آنرا نیز کسب نمود. این امر با نزديک شدن تدریجی بستر رود خانه به قلعه جدید نیز تسهیل شد. آثار باقیمانده از قلعه ادوارد و ابريستويد اکنون بیش از همه به عنوان تفریحگاهی ساحلی در شهر دانشگاهی و نژ شهرت دارد. با این همه خیابانهای باستید قدیمی در شرق قلعه هنوز همان بافت متراکم قرون وسطائی خود را حفظ کرده اند. نقشه قرن نوزدهم محدوده بافت شطرنجی شهر را نشان می دهد.

شهرهای قرون وسطی

❑ شهرهای نو بنیاد

❑ شهرهای نو بنیاد انگلیس

- پروفیسور برسفورد: ۱۲۰ شهر قرون وسطایی به عنوان شهر نو بنیاد
- تعداد کمی از شهرهای نو بنیاد با انگیزه های مشابه استراتژیک سیاسی و نظامی چون باستیدهای ادوارد اول: از جمله: پورتزماوث (Portsmouth) در سال ۱۱۹۴ ه. و لیورپول (Liverpool) در سال ۱۲۰۷ ه.
- اکثریت قریب به اتفاق شهرهای نو بنیاد : دارای عملکرد تجاری
- علت وجودی شهرها در سده های میانه (قرون وسطی): جاده های ارتباطی
- در دوره های بعدی به ویژه در دوران انقلاب صنعتی و پس از آن: شهرها به وجود آورنده خطوط ارتباطی
- لازمه اصلی ایجاد شهری نو بنیاد: وجود محلی مناسب در کنار جاده و یا ساحل رودخانه
- نخستین انتخاب طبیعی در صورت مناسب بودن اراضی: تقاطع جاده ها و تقاطع عبور از رودخانه ها

شهرهای قرون وسطی

□ سالیزبری (Salisbury)

- قدمت نخستین مجتمع زیستی بر تپه **ساروم قدیمی** (Old Sarum): اوایل **عصر آهن**
- مسکون بودن دائم این محل احتمالاً از **قرن اول میلادی**
- مسامت مصر خاکی شهر در قرن اول میلادی: **۳۰ آکر** (شهر قرون وسطایی در درون این مصر)
- فرض منطقی: پیشینه شهر قرون وسطایی به شهر رومی بریتانیایی **سورویودونوم** (Sorviodonum) برمی گردد.
- محل شهر نقطه تلاقی **چهار جاده اصلی روم**: جاده های **وینچستر** (Winchester)، **اگستر** (اکلینگ دایک) (Exeter (Ackling Dyke))، **سیلچستر** (Silchester) و **سورن** (Severn)
- سال **۹۶۰ ه. : انتقال دربار پادشاه ادگار** به ساروم باستانی
- سال **۱۰۰۳ ه. : تضمین میات ساروم** باستانی به دلیل **استمکام** آن در هنگام سوختن شهر مجاور (ویلتون) در اثر حملات وایکینگ ها
- گرفتن **ضرابخانه** محلی از ویلتون

شهرهای قرون وسطی

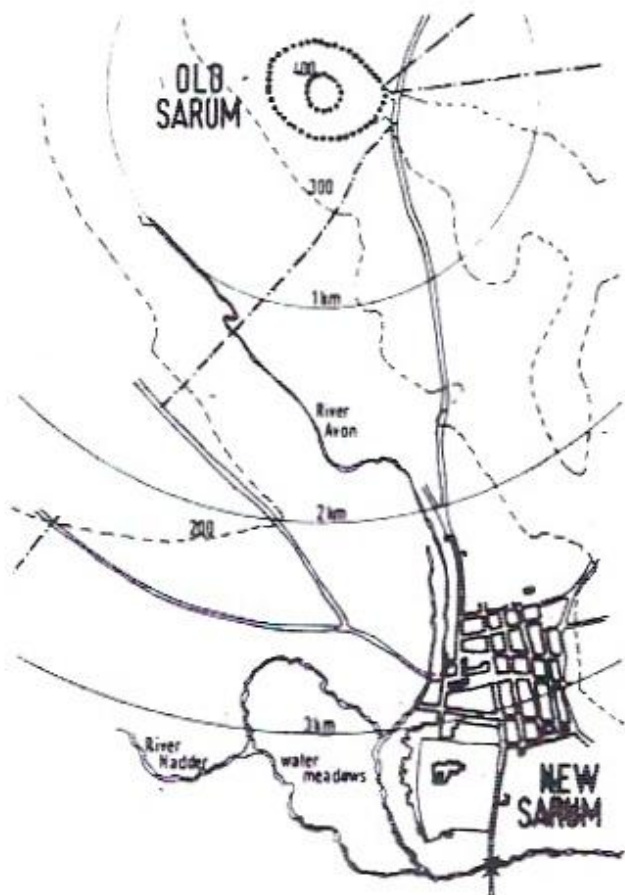
□ سالیزبری (Salisbury)

- سال ۱۰۷۵ ه. : انتقال مقر حکومتی اسقف های شربورن و رمزبری به سالیزبری بنا بر حکم شورای لندن
- سال ۱۰۹۲ ه. : ساخت کاتدرال
- انتقال کاتدرال از فراز تپه به دشت توسط اسقف ریچارد پور احتمالاً به دلیل **ازدحام** کلیسائیان، سربازان مردم عادی و نیز **نزاع بین مقام منطقه و اسقف ها بر سر قدرت**
- متروک شدن شهر قرون وسطایی در فاصله سال های ۱۲۲۰ تا ۱۲۲۷
- **کاتدرال شهر جدید سالیزبری**: تنها کاتدرال انگلیسی که عملیات سافتمانی آن در همان **دوره گوتیک** آغاز شده و به پایان رسید.
- ساختن شهر نیوسالیزبری بر اساس انگیزه های **دینی و اقتصادی** (بر خلاف باسئیدهای انگلیس و ولز)
- ایجاد فضای کافی و رفاه نسبی برای **رومانیون و بازرگانان**
- شهر جدید بر اساس یک **طرح شطرنجی تقریباً نامنظم** در شمال و شمال شرقی **کاتدرال**

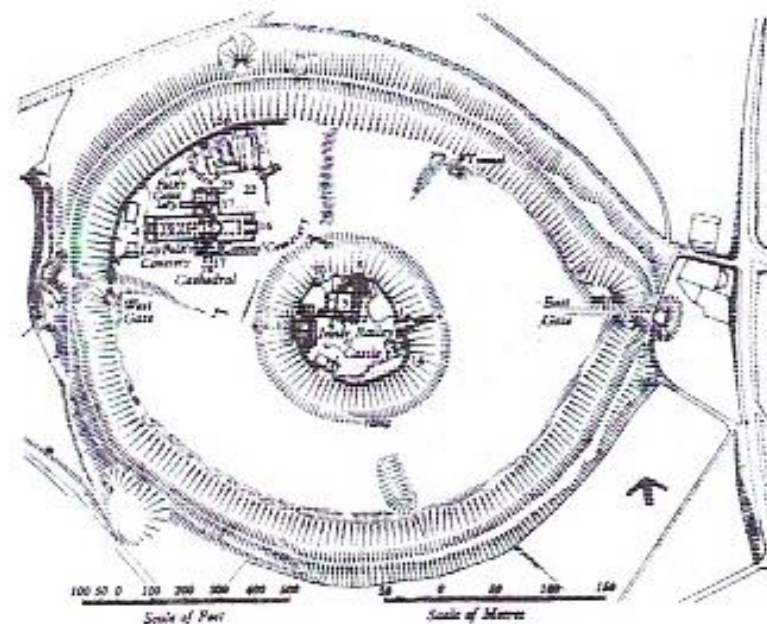
شهرهای قرون وسطی

□ سالیسبری (Salisbury)

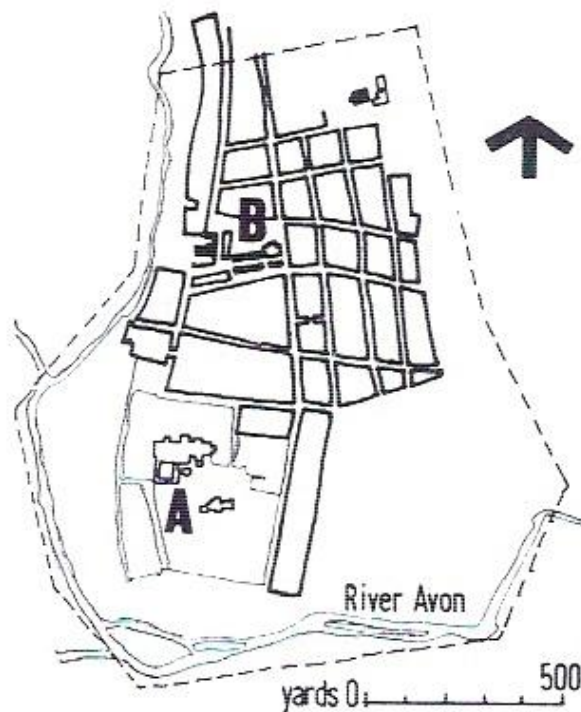
- هدف های ایجاد شهر جدید: **جذب سکنه باقیمانده** در شهر ساروم قدیم و گرفتن **عملکرد تجاری شهر ویلتون**
- عملی شدن هدف های یاد شده با **انصراف جاده اصلی غرب** از ساروم قدیم به طرف شهر جدید
- شهر **فاقد مصار دفاعی** << **فندقی** که با آب **رودخانه آون** پر می شد برای دفاع از ساکنان شهر
- **میدان بازار** در مرکز شهر، **عمارت شهرداری** در منتهی الیه جنوب شرقی و **کلیسای اصلی** در گوشه جنوب غربی شهر
- دریافت **مکم مدنیت** در سال ۱۲۲۷ هـ.
- **متروک شدن تدریجی** ساروم قدیم به استثنای **قلعه نظامی** آن
- سال **۱۳۳۱ هـ.** : اجازه استفاده از سنگ های کاتدرال قدیم برای مصارف ساختمانی شهر جدید
- **تعداد ساکنان** بالای ۱۶ سال قلعه در سال **۱۳۷۷ هـ.** : **۱۰ نفر**
- شهر قدیم تا هنگام تصویب **لایحه اصلاحی سال ۱۸۳۲** نماینده شهری به پارلمان می فرستاده است.

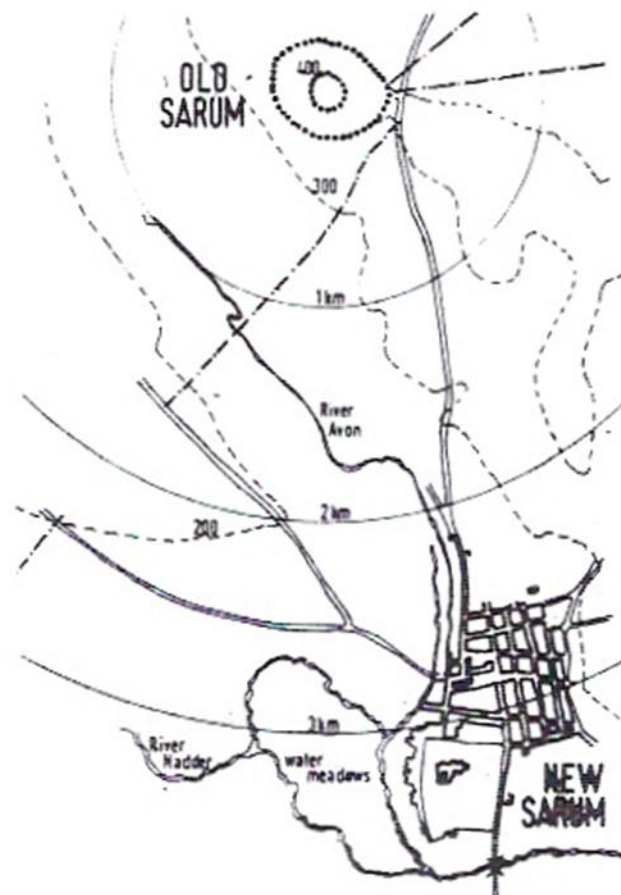
شکل ۴-۶۱. رابطه مکانی میان ساروم باستانی و ساروم جدید (سالیزبری) در نقشه منطقه ساخته شده کنونی شهر، خطوط شیب زمین و جاده رومی ساروم باستانی دیده می شوند.

شکل ۴-۶۰. ساروم باستانی. قسمتی از شهر که مورد حفاری قرار گرفته و محل کاتدرال (۱۰۹۲) در منتهی الیه شمال غربی آن و تپه ۶۰ فوئی قلعه ویلیام فاتح در مرکز آن مشخص است. در داخل خاکریز بسیار جالب حصار بیرونی، قسمت اعظم بقایای شهر مشتمل بر مناطق مسکونی فشرده و متراکم با رشدی ارگانیک بوده است.

شکل ۶۲-۴. ساروم جدید (سالیزبری). چگونگی فرم گیری آن در سال ۱۲۲۰ در مرغزارهای متعلق به اسقف سالیزبری در جنوب تپه‌ای که اسکان قدیمی بر آن قرار داشت. راهنما: A ، کاتدرال. B ، بازار. محدوده دفاعی شهر با خطوط مقطع نشان داده شده است. ساخت شطرنجی شهر ساروم جدید از انعطاف بیشتری نسبت به بسیاری شهرها و از جمله وینچلسی برخوردار است. با این همه نظم نسبی آن برای باز زنده سازی مرکز شهر در اواسط قرن بیستم بسیار سودمند افتاد.

شکل ۶۱-۴. رابطه مکانی میان ساروم باستانی و ساروم جدید (سالیزبری) در نقشه منطقه ساخته شده کنونی شهر، خطوط شیب زمین و جاده رومی ساروم باستانی دیده می شوند.

شهرهای قرون وسطی

□ شهرهای نو بنیاد زاهرینگر (Zahringer)

- بنیاد نهادن کشوری در دو طرف رودخانه راین و در محل کنونی سوئیس و جنوب آلمان توسط دوک های زاهرینگر در قرن ۱۲ میلادی
- ایجاد شهرها، قلعه ها و صومعه ها، باعث گسترش و حفظ محدوده حکومتی زاهرینگر
- آفنبورگ (Offenburg) اولین شهر زاهرینگر
- ساخت شهرهای دیگر زاهرینگر واقع در شامل شرقی رودخانه راین از سال ۱۱۲۲:
 - ویلینگر (Villinger)، فرایبورگ (Freiburg) و روتویل (Rottweil)
- ایجاد ۱۲ شهر توسط دوک های زاهرینگر (۳ شهر نیز به شدت تحت تأثیر آن ها قرار گرفتند).

شکل ۶۴-۴. محل شهرهای زاهرینگر در رابطه با رود خانه راین
 دریاچه ژنوا. شهرهایی که با دوایر توپر نشان داده شده اند، توسط
 چهار دوک زاهرینگر در فاصله میان سالهای ۱۱۲۲ و ۱۲۱۸ بنا
 شده اند و شهرهایی که با دوایر تو خالی نشان داده شده اند در آغاز
 دوره زاهرینگر بوجود آمده اند.

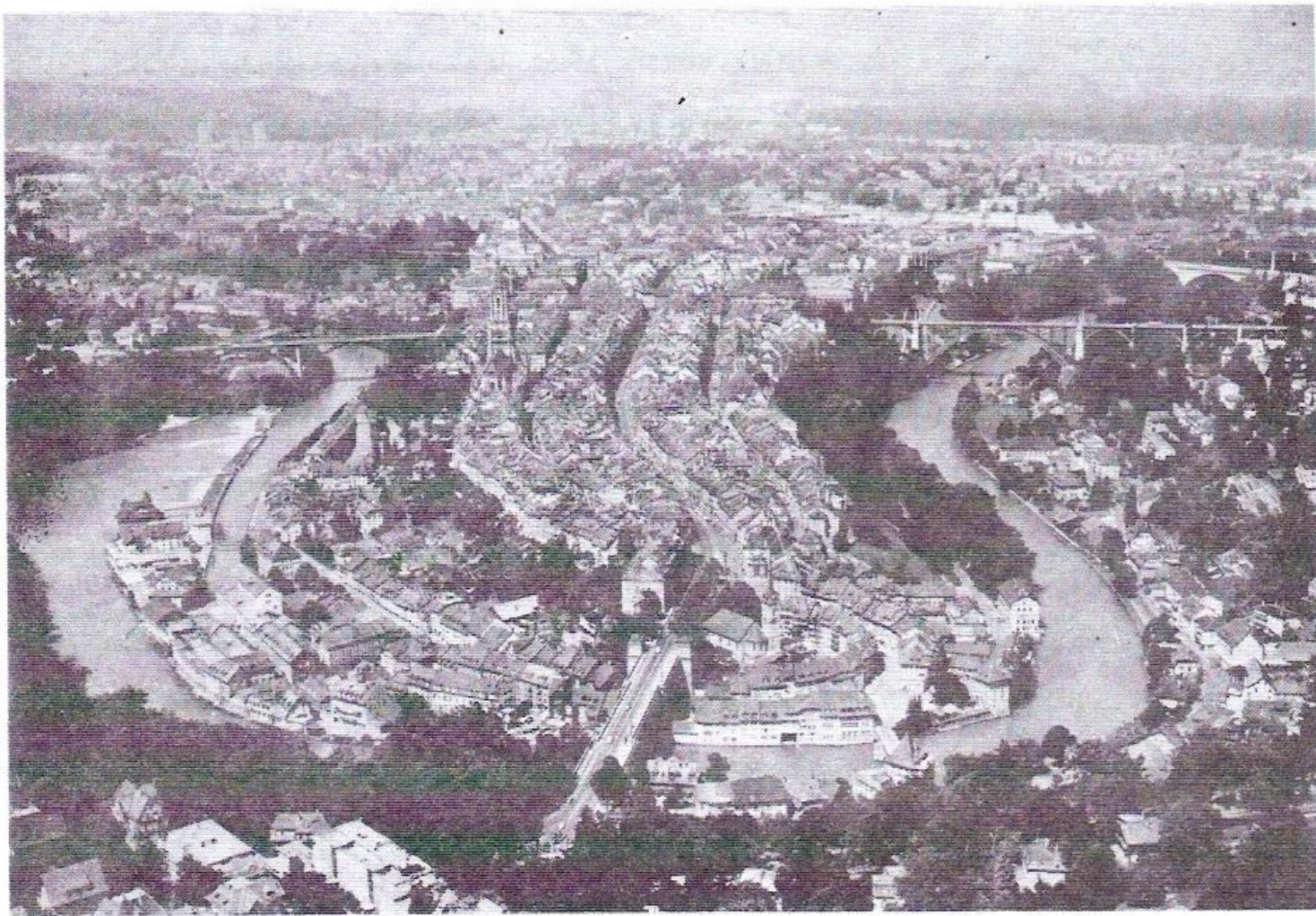
شهرهای قرون وسطی

□ شهرهای نو بنیاد زاهرینگر (Zahringer)

- هشت عنصر اصلی فرم کاملاً توسعه یافته شهرهای زاهرینگر در اواخر قرن دوازدهم:

- ۱- خیابان تجاری: با عرض بین ۷۵ تا ۱۰۰ فوت در فاصله میان دروازه ها و در تمامی طول شهر
- ۲- فقدان سایر فضاهای داخلی
- ۳- استفاده از منطقه مسکونی به عنوان مقیاسی برای طراحی
- ۴- به عنوان یک واحد مالیاتی
- ۵- اساس هندسی نقشه با نسبت های مناسب ۲:۳ و ۳:۵
- ۶- استقرار ساختمان های عمومی به دور از خیابان تجاری
- ۷- استقرار دژ در یک گوشه و یا در کنار مصار شهر
- ۸- ایجاد یک شبکه فاضلاب

- مهم ترین عنصر: خیابان تجاری <<< علت وجودی این شهرها و نقطه عطف طرح ها
- مصار سنگی مصین جزء عناصر متشکله شهرهای زاهرینگر نبوده (بر خلاف معمول شهرهای قرون وسطی)

شکل ۶۵-۴. برن. عکس هوایی شهر که فرم شطرنجی خاص
هسته اولیه شهر زاهرینگر که مرکز شهر کنونی محسوب می شود را
در مکان بسیار زیبای آن در خم جاده نشان می دهد.

شکل ۶۷-۴. بون. منظره یک خیابان شهر قدیم زاهرینگر که نحوه کاربرد راهروهای مسقف برای عابرین پیاده را در کنار خیابانها نشان می دهد.

شکل ۶۶-۵. برن (جهت شمال در بالای نقشه است). این شهر در حدود سالهای ۹۱-۱۱۹۰ توسط دوک برتولد پنجم در مکانی مرتفع که از سه جهت توسط رود خانه آره احاطه شده بود بنا گردید. اسکیس فوق نحوه سازماندهی ۶۴ قطعه زمین مسکونی را که هریک ابتدا ۱۰۰ فوت پهنا و ۶۰ فوت عمق داشتند اما بتدریج به قطعات باریکتری تقسیم شدند و بازار اصلی شرقی غربی شهر را نشان می دهد.

شهرهای قرون وسطی

□ شهرهای نو بنیاد: آلمان شرقی

- در حدود سال ۱۲۰۰ ه. : ۲۵۰ شهر در غرب رودخانه الب - ۱۰ شهر در شرق آن
- دو قرن بعد (حدود ۱۴۰۰ ه.): ۱۵۰۰ شهر در غرب رودخانه و تقریباً به همین تعداد در شرق
- گسترش آلمان به سمت شرق: به علت کمبود اراضی در غرب و علاقه و اشتیاق شوالیه های تیوتونیک (Teutonic) برای استقرار مسیحیت در مناطق جدید
- اکثر شهرهای غربی دارای رشدی ارگانیک، اکثر شهرهای شرقی، شهرهای نو بنیاد به عنوان مستعمره شهرهای غربی
- معروف ترین نمونه از میان شهرهای مستعمراتی آلمان قرن سیزدهم: شهر نیو براندنبرگ (New Brandenburg)
- (اسموسن در کتاب «شهرها و ساختمان ها»:
- با استناد به نامه های ثبت شده ۴ ژانویه ۱۲۴۸ ماری گراف ژوهان اهل براندنبرگ به شوالیه ای به نام سر هیربورگ اجازه تأسیس شهر نیو براندنبرگ را تفویض نمود.

شهرهای قرون وسطی

□ شهرهای نو بنیاد: آلمان شرقی

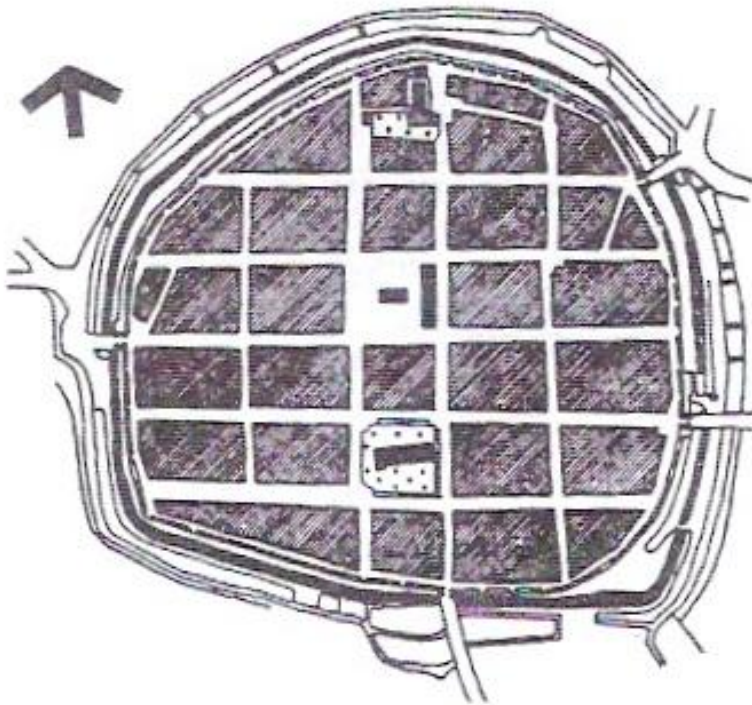
- ایجاد شهرها با دو هدف:

۱- جزئی از سیاست گسترش آلمان

۲- انتقال جمعیت اضافی مزارع بیش از حد متراکم شهر مادر به نو شهر (همچون دولت شهرهای یونانی)

- شهر جدید به عنوان مرکز عمده کشاورزی

- طرح ریزی شهر نیو براندنبورگ بر اساس شبکه شطرنجی منظم و اختصاص یک زمین در داخل و یکی در خارج شهر به هر یک از ساکنان

شکل ۶۹-۴. شهر نیوبراندنبورگ. در ژانویه ۱۲۴۸ به صورت یک مجتمع زیستی کشاورزی در شرق آلمان بوجود آمد. از آنجا که این شهر به نسبت سایر نو شهرهای فلورانس و باسیدهای نسبتاً مستطیل شکل فرانسه به استحکامات دفاعی بیشتری نیاز داشت، فرمی تقریباً دایره ای یافت.

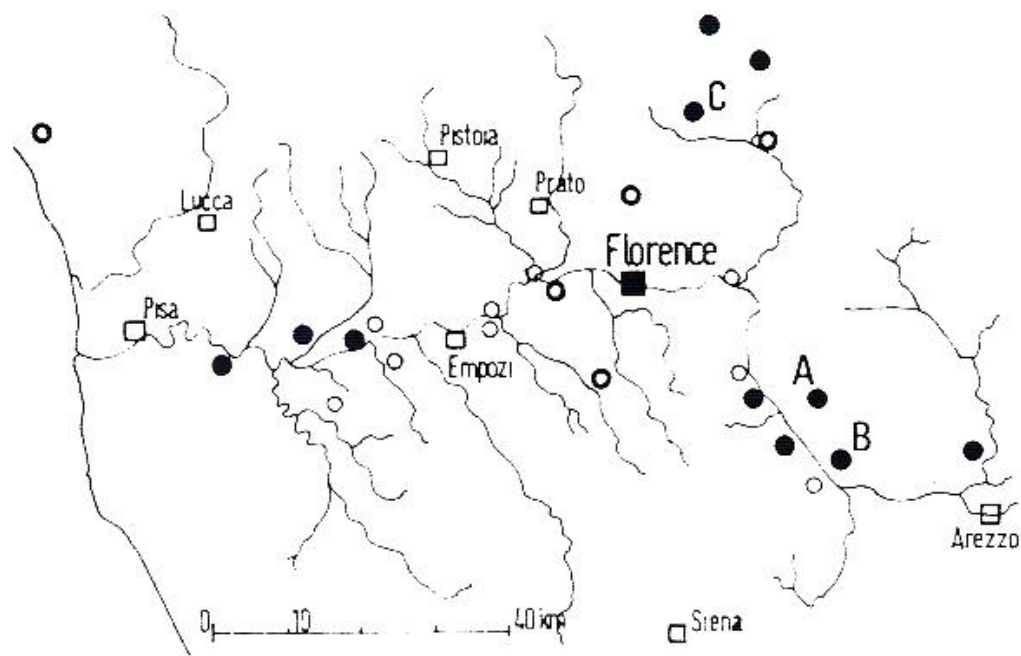
شهرهای قرون وسطی

□ شهرهای نو بنیاد: جمهوری فلورانس

- از جمله کارهای برجسته جمهوری فلورانس: برنامه تقریباً ناشناخته شهرسازی آن (در سال های ۱۲۸۰ تا ۱۳۱۰ در دره اصلی و شعبات رودخانه آرنو)
- **گاتکیند:** «این تنها مرکز سیاسی بر علیه فئودال های کنتادو (Contado) نبوده بلکه اقدامی مهم در جهت اتماد شهر با مناطق اطراف بوده که جزء اهداف هر حکومت مستقل و مهم ایتالیا بوده است.»
- فلورانس در قرن ۱۳: سیاست ایجاد قلعه ها و دژها به منظور کنترل بر سرزمین های تحت سلطه خویش
- از سال ۱۲۸۴ ه. به بعد:
- بنیان گذاری نخستین دو ترا موراتا (Terra Murata) (نوشهرهای مصاردار):
- سانتا کروچه (Santa Croce) و کستل فرانکو دی سوتو (Castlefranco di Sotto)
- بنیان گذاری بیش از ۱۲ نوشهر و جاده ها و پل های مربوطه
- **نوشهرهای محصور** از نظر فرم کالبدی و زیربنای اجتماعی-اقتصادی: شباهت بسیار به باسئیدهای فرانسه

شکل ۷۰-۴. نقشه کلی دره آرنو که فلورانس و سایر شهرهای عمده آن مشخص شده‌اند. ترموراتا با دایره‌های توپر و سایر شهرها با دایره توخالی نشان داده شده‌اند راهنما:

A, Castelfranco di Sopra; B, Terranuova; C, Scarperia

شکل ۷۹-۴. سه نمونه تره موراتا. از چپ به راست: کسل فرانکودی سوپرا اسکار پریا یکی از چند شهری که جاده بلونیا را تحت کنترل داشت. ترانوا که بر دره ای که جاده آرتسوا از آن می گذشت مسلط بود.

شهرهای قرون وسطی

□ بوهم جنوبی (South Bohemia)

- چهار شهر عملاً ناشناخته بوهم جنوبی (منطقه ای بسیار زیبا در جمهوری چک):

❖ چک بودجویس (Ceske Budejovice)

❖ چک کروملو (Cesky Krumlov)

❖ تابور (Tabor)

❖ تلک (Telc)

- شهرهایی تقریباً بدون تغییر و خدشه ای از قرون وسطی به جز تغییرات اندک حاصل از فعالیت های

نظامی و صنعتی

شهرهای قرون وسطی

□ چک بودجویس (Ceske Budejovice)

- جمعیت کنونی: حدود ۷۵ هزار نفر
- مهم ترین شهر بوهیم جنوبی
- واقع در ۹۰ مایلی پراگ (پایتخت جمهوری چک) و بر ساحل شرقی رودخانه ولتاوا (Vltava) در محل پیوند جریان مالس (Malse)
- ایجاد موزه های صنعتی جدای از شهر تاریخی تمت تأثیر انقلاب صنعتی (از ۱۷۹۰ میلادی به بعد)
- بنیان گذاری چک بوهیم (Ceske Bohemia) در سال ۱۲۶۵ به عنوان یک شهر سلطنتی توسط پرمزیل اوتاکار دوم (Premysl Otakar II)، پادشاه بوهیم (شهرت: پادشاه طلا و آهن)
- دو نکته استراتژیک در بنیان گذاری چک بودجویس:
 - ۱- امکان بهره برداری بیشتر از منابع طبیعی محل
 - ۲- تقویت حاکمیت سلطنت بر بوهیم جنوبی در برابر حملات بالقوه اطریشی ها
- برنامه دیگر پرمزیل دوم: ایجاد صومعه ای جدید در زلاتا کورونا (Zlata Koruna)

شهرهای قرون وسطی

چک بودجویس (Ceske Budejovice)

- انتخاب **شوالیه هیرزو** (Chevalier Hirzo) برای **طراحی** توسط پرمزیل دوم
- **مهم ترین عامل** تعیین کننده طرح این نوشهر: **ضرورت ایجاد مصاری مصین و محکم**
- **اتصال جاده های اصلی منطقه ای به ۳ دروازه شهر:**
 - جاده های **پراگ** (Prague) و **پیسک** (Pisek)، در شمال
 - جاده های **تربون** (Terbon) و **وین** (Vienna)، در شرق
 - جاده **لینز** (Linz)، که از **چک کروملو** می گذشت، در جنوب
- **میدان مرکزی** با اضلاع ۶۵۰ فوتی، مسلط بر طرح شهر
- **خیابان ها و سافتمان ها** بر اساس **شبکه شطرنجی** (تنها با **کمی تغییر** در گوشه شمالی)
- **تاریخ آغاز** عملیات زهکشی و اجرای طرح: سال **۱۲۶۳** میلادی
- **تاریخ تکمیل** سافت شهر: ۱۰ مارس **۱۲۶۵** میلادی

شکل ۷۲-۴. چک بود جويس. عکس تمام نمائی از سه ضلع میدان مرکزی و اصلی شهر که از وسط ضلع جنوبی میدان در قرن نوزدهم گرفته شده است. (گوشه شمال شرقی این میدان با جزئیات بیشتری در شکل ۷۳-۴ نشان داده شده است.)

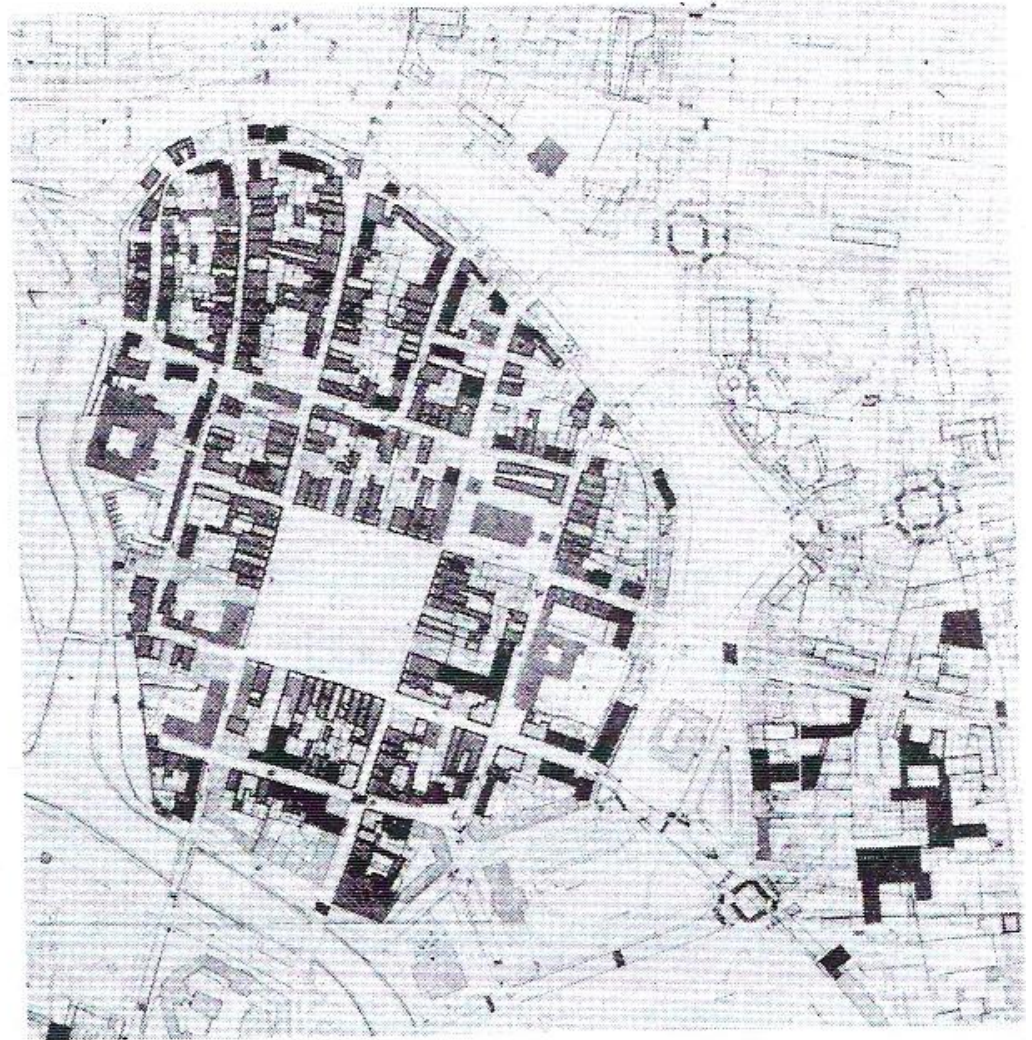

شکل ۴-۷۳. چک بودجویس. گوشه شمال شرقی میدان مرکزی شهر، فرم ساختمانهایی که در طبقه اول دارای راهروئی هستند را نشان می دهد. این میدان امروزه به صورت غیر قابل اجتنابی به عنوان پارکینگ مورد استفاده قرار می گیرد و تنها در روزهایی که مراسمی خاص در میدان برگزار می شود اتومبیلی در آن به چشم نمی خورد. در طرحهای حفظ و بهسازی میدان، پیشنهاداتی نیز مبنی بر ایجاد پارکینگ در خارج از میدان وجود دارد.

شکل ۷۴-۴. چک بود جویس در اواسط قرن هیجدهم (جهت شمال در بالای نقشه است). اکنون پس از ۵۰۰ سال حیات شهری، توسعه خطی در امتداد جاده‌های ارتباطی بیرون از دروازه‌های شهر آغاز شده است. رودخانه‌های ولتاوا و مالنر در جنوب و غرب شهر در جریان هستند.

شکل ۷۵-۴. چک بود جويس . طرح جديد حفاظت ، بهسازی و توسعه شهر که با همکاری و همفکری «انستیتی حفظ بناها و یادمانهای تاریخی چکسلواکی در پراگ و همکاری معماران و شهر سازان محلی تهیه شده است . هسته قدیمی و میدان بسیار زیبای رواقدار شهر از بخش توسعه حومه ای آن توسط منطقه حصار قدیمی جدا شده است . این منطقه نیز منظر سازی شده و خطوط اصلی ارتباطی از آن می گذرند . علی رغم آنکه اکنون مناطق مسکونی و صنعتی بسیاری شهر قدیم را در بر گرفته اند ، تلفیق حوادث زمانه و طرحهای روشن بینانه کنونی ، تداوم حیات بافت مرکزی و قدیمی شهر را میسر داشته است .

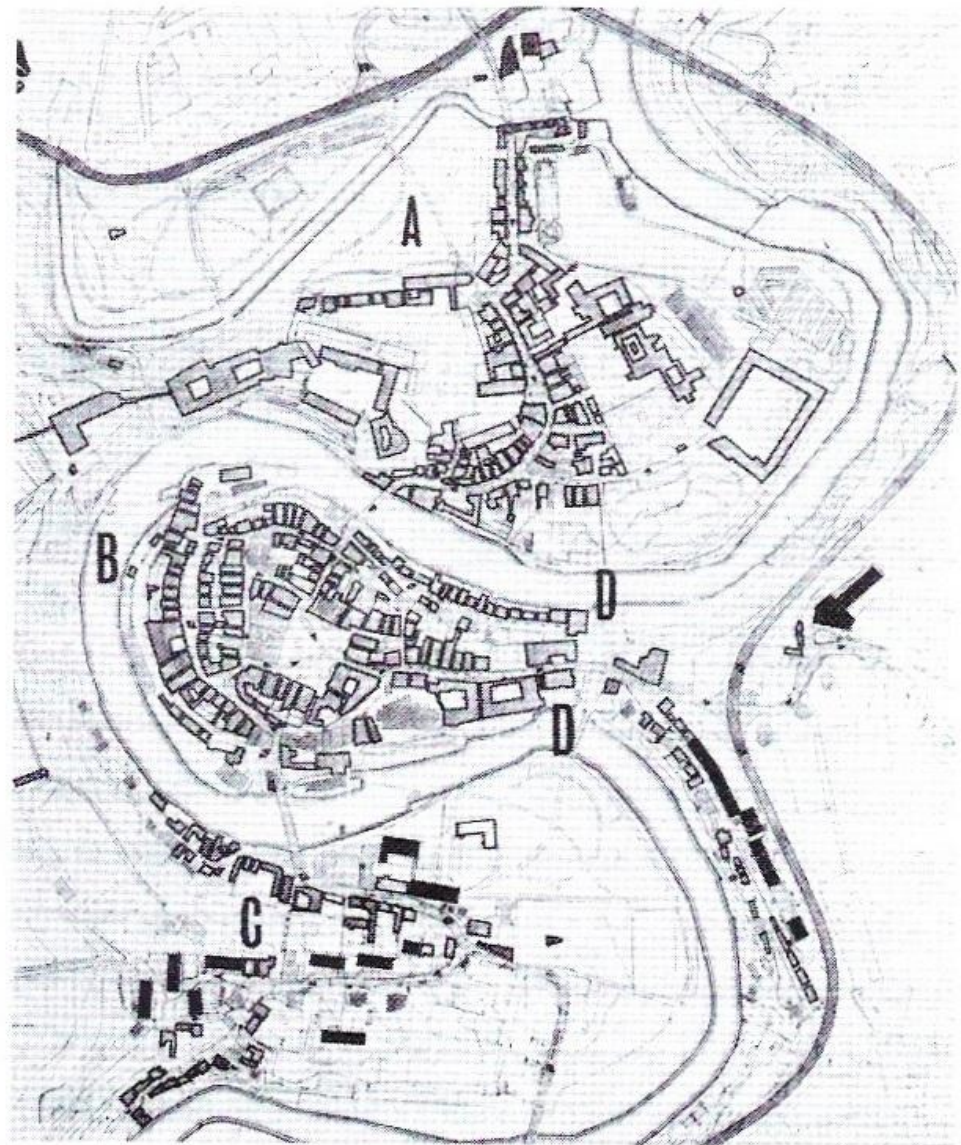

شهرهای قرون وسطی

چک کروملو (Cesky Krumlov)

- یک دژ شهر سه بخشی به وسیله رودخانه ولتاوا
- نخست به عنوان قلعه ای وجود داشته
- اهمیت استراتژیک به دلیل استقرار و کنترل آبراهی که از جنوب آمده و رودخانه ولتاوا در شمال و پس از گذشتن از الب بدان می ریزد
- دارای رشتی ارگانیک
- سه خم رودخانه ولتاوا ایجاد کننده سه بخش شهر:
- منطقه میانی، تقریباً جزیره ای طبیعی
- این منطقه توسط آب خندق (سیستم دفاعی قرون وسطایی) محاصره شده
- استقرار شهر تجاری چک کروملو سفلی در این منطقه در قرن ۱۳
- در شمال این منطقه: استقرار خانواده مقتدر روزمبرک (Rozemberk)

شکل ۷۷-۴. چک کروملو. شمال در بالای نقشه است. رود خانه ولتاوا از جنوب به شمال در جریان است. راهنما: A ، قلعه و شهر مربوطه. B ، شهر که پیرامون میدان رشد کرده و از همه سو در احاطه رود خانه ولتاوا می باشد. C ، توسعه های بعدی در آنسوی ولتاوا. D ، خندق مصنوعی که ارتباط زمینی شهر را قطع نموده است.

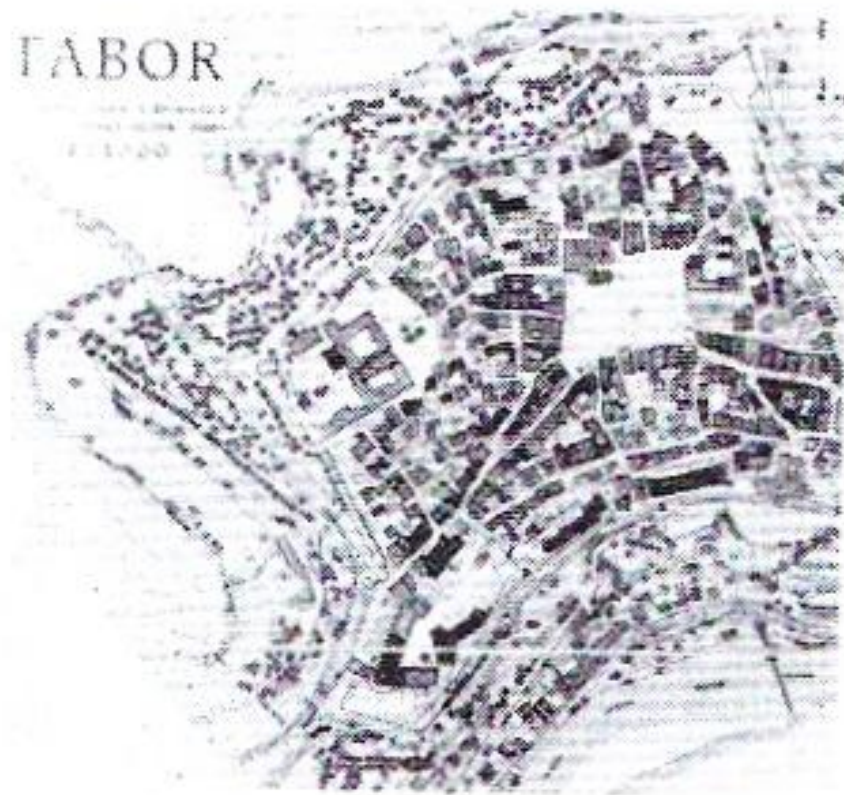

شکل ۴-۷۶. چک کروملو. تابلویی از قرن هفدهم که شهر
سفلی در آنسوی رود خانه ولتاوا را به همراه پل روی رود خانه و
توسعه مناطق جدید کنار پل در این سوی رود خانه، در زمینه جلوی
تابلو نشان داده و قصر بسیار زیبای روزمیرک بر تپه های پشت دیده
می شود. حالت شاعرانه و غیر رسمی ترکیب ساختمانها حاصل
رشد طبیعی این شهر می باشد.

شهرهای قرون وسطی

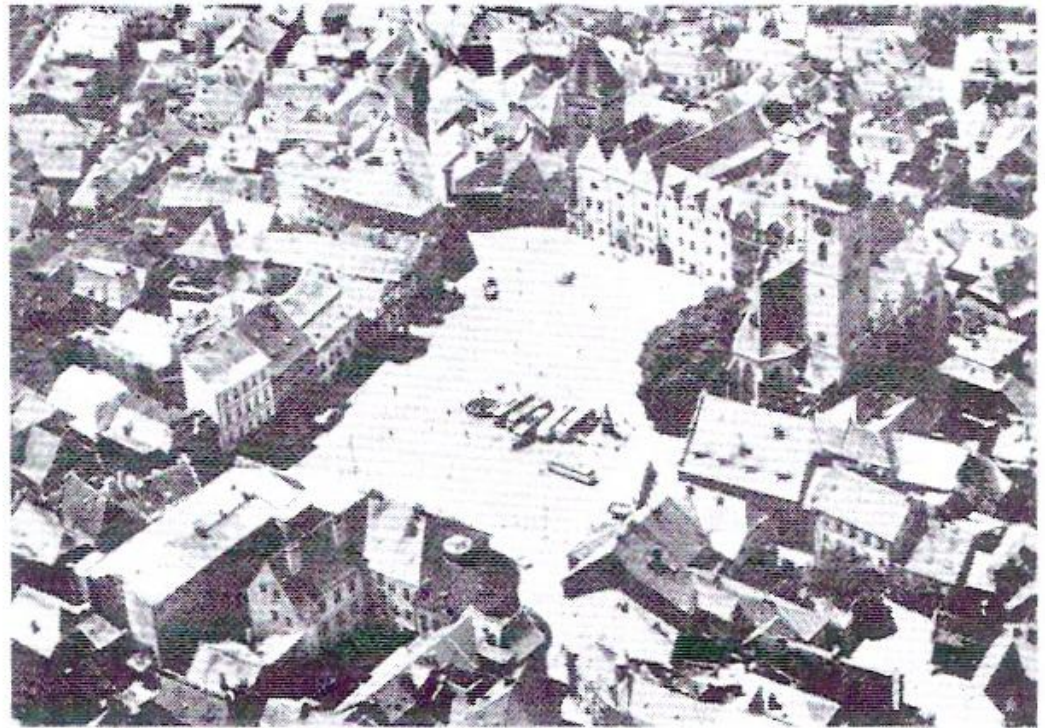
□ تابور (Tabor)

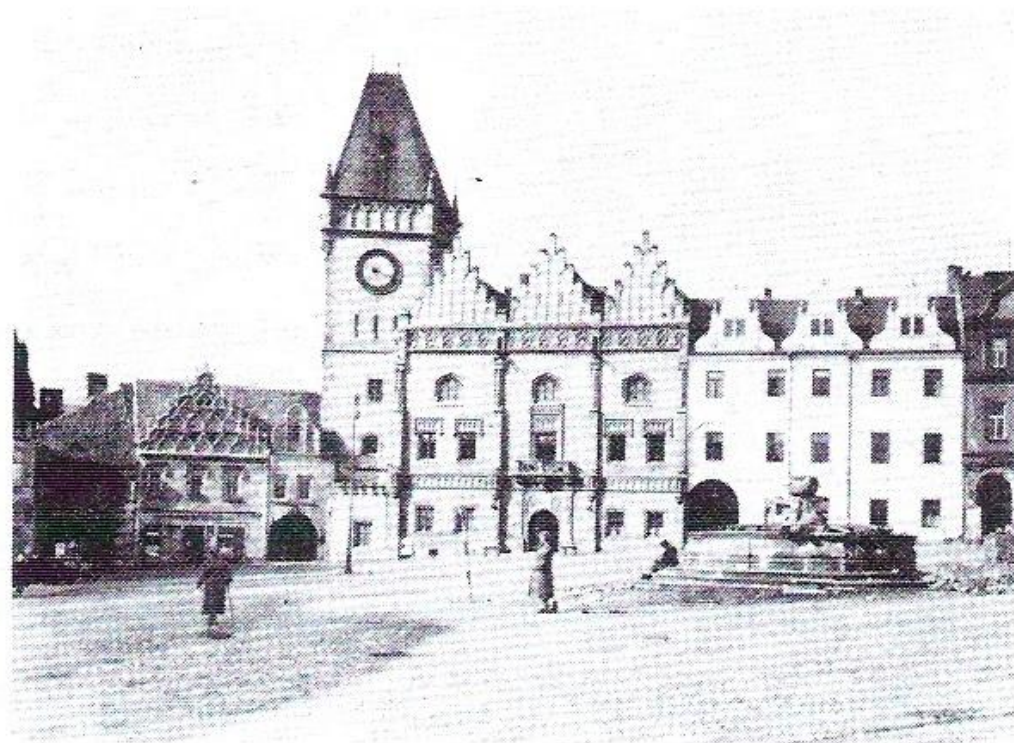
- در محلی بس زیبا بر فراز تپه
- دارای قدمتی کمتر: ساخت شهر در حدود سال ۱۴۲۰ میلادی به عنوان **مرکز انقلابی حرکت هوسیت** (Hussite)
- آغاز حرکت هوسیت توسط **جان هوس** (John Hus)، **رئیس دانشگاه چارلز** (Charles) در **پراگ** (Prague): **انتقاد** صریح از **قدرت کلیسا** در کشور چکسلواکی و به طور کلی از **نظام سرکوبگر فئودالی**
- **تبعید هوس** در سال ۱۴۱۲ میلادی از پراگ به **کوزی هرادک** (Kozi Hradek) و سوزانده شدن او در سال ۱۴۱۵ میلادی
- **سقوط پراگ** در اثر حرکات انقلابی
- امداد نوشهر تابور در نزدیکی شهر **کوزی هرادک** بر اساس آیین اجتماعی نوین: **برابری همه مردم**، **مالکیت اشتراکی** و **انتخاب** رهبران کشوری و لشکری بر اساس **آراء عمومی**
- **عدم تخییرات پندان** تابور از قرن شانزدهم به بعد

شکل ۷۸-۴. تابور. نقشه کلی شهر هوسیت که در محلی بسیار
زیبا بر فراز تپه ای قرار داشته است (جهت شمال، در بالای نقشه
است) *

شکل ۴-۷۹. تابور. عکس هوایی میدان شهر که از جهت شمال شرقی گرفته شده و بسیاری از ویژگیهای فرم ارگانیک شهرهای قرون وسطایی را به نمایش گذاشته است. محدوده نا منظم میدان شهر احتمالاً به شکلی منظم طراحی شده بود، اما بتدریج ساختمانها به درون این محوطه نفوذ کرده اند. ارتفاع متفاوت ساختمانها و تفاوت نماها، در هر صورت به ترکیب موزون و سازگار محیط افزوده است و خیابانهای باریک و پر پیچ و خم، راهی به دل شهر باز می کنند. هر چند که در این عکس مشخص نیست اما میدان شیب تندی داشته و این امر خود وجهی جدید به منظر کلی می بخشد.

شکل ۴۸۰. تابور، عکس. از جزئیات ساختمانهای ضلع غربی میدان.

شهرهای قرون وسطی

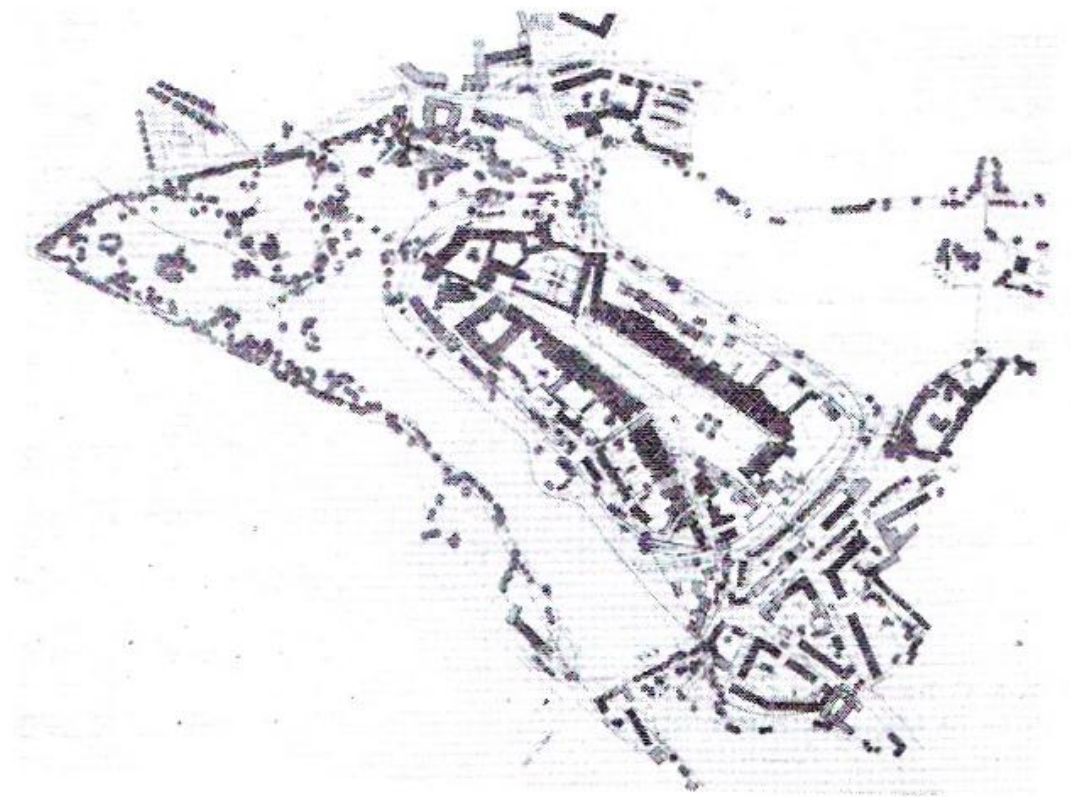
□ تلک (Telc)

- شهرکی بسیار زیبا در میان دریاچه ها و در دشت های جنوبی در ۵۵ مایلی شرق پک بودجویس
- اسکان اولیه: قلعه ای محصور در میان خندقی در اواخر قرن ۱۳ میلادی
- در طول صد سال: ایجاد میدان اصلی شهر در دو طرف جاده شمالی-جنوبی آن
- میدان دارای فرمی طویل و غیر معمول به دلیل باریک بودن زمین جلوی قلعه به علت وجود دریاچه ها در شمال شرقی و جنوب غربی آن و تقسیم جاده اصلی به دو شافه
- شهر به صورت صدفی تو خالی، تنها با یک سری وامد مسکونی در دو سوی میدان اصلی
- بازسازی قلعه به شکل یک قصر دوره رنسانس در اواخر قرن ۱۶ میلادی
- از بین رفتن شهر در طی حوادثی چند در اثر آتش سوزی
- آخرین بازسازی در قرن ۱۸ میلادی
- اجرای برنامه حفظ آثار باستانی از سال ۱۹۴۵ میلادی

شکل ۴-۸۱. تلک منظره شهر از فراز کاخ و از میان دو برج کلیسای سنت مری و در طول میدان شهر. دریاچه در شمال شرقی شهر به چشم می خورد. تقریباً ۵۰ واحد مسکونی که پیرامون میدان قرار دارند توسط پیاده روی مسقفی که به طبقه اول ساختمانهای تجاری نیز دسترسی ایجاد می کنند به هم متصل شده اند. هریک از این واحدهای مسکونی دارای نمائی منحصر به فرد و از جمله فرم شیروانی خاص بوده، با این همه تأثیر کلی عناصر این مجموعه که هریک با دقتی بسیار طراحی شده اند، نشان دهنده تغییرات یک زمینه کلی می باشند.

شکل ۴-۸۲. تلک. (شمال در بالای نقشه است) نقشه کلی
شهر تلک. کاخ و کلیسا بخش اعظم منتهی الیه شمال غربی را
اشغال نموده‌اند. این شهر بوسیله حصار که در منتهی الیه جنوب
شرقی آن و در فاصله میان دو دریاچه ساخته شده بود حفاظت
می شد.

شکل ۴۸۳. تلک. تصویر، خانه‌های تجار که ضلع شمال
 شرقی میدان شهر را بوجود آورد و پیاده روی متداوم و مسقف
 همکف خیابان و نماهای متفاوت و در عین حال سازگار طبقات
 بعدی را نشان می‌دهد.